

Verkenning ten behoeve van de Nota Ecologie gemeente Heemstede

Biodiversiteit in Heemstede; van nature verbonden

2021

Verkenning ten behoeve van de Nota Ecologie gemeente Heemstede

H. Griffioen, M. Korthorst

2021

Projectleider

Afdeling

Opdrachtgever

H. Griffioen

Onderzoek en Advies

Gemeente Heemstede

© Natuurlijke Zaken

De zakelijke dienstverlening van Landschap Noord-Holland

Postbus 222

1850 AE Heiloo

088-0064400

www.natuurlijkezaken.nl

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	5
1 Inleiding	7
1.1 Opgave in de gemeente.....	7
1.2 Leeswijzer	7
2 Beleidsanalyse	8
2.1 (Inter)nationale juridische kaders.....	8
2.2 Provinciaal en lokaal beleid en richtlijnen	9
2.3 Landschappelijke context	11
2.3.1 Ecologische verbindingen.....	12
2.3.2 Openbaar groen	13
2.3.3 Particulier groen	14
2.3.4 Beschermd en bijzondere soorten	14
3 Analyse huidige situatie	17
3.1 Ecologische verbindingen	17
3.2 Openbaar groen.....	18
3.2.1 Algemeen	18
3.2.2 Groene wijken	19
3.2.3 Stenige wijken	20
3.2.4 Recreatieve groengebieden	20
3.3 Particulier groen en particuliere buitenplaatsen.....	20
4 Kansen in de omgeving	21
4.1 NNN en provinciale ecologische verbindingzones	21
4.2 Verbinden van groengebieden	21
4.3 Verbinden van watersystemen.....	23
4.4 Lokale verbinding.....	24
4.5 Verbinding tussen mens en natuur.....	25
4.6 Betrokken inwoners.....	26
4.6.1 Mond-tot-mond interview	27
5 Visie op ecologie in Heemstede	29
5.1 Inleiding	29
5.2 Ecologische verbindingen	29
5.2.1 Leidsevaartcomplex.....	29

5.2.2	Bosverbinding Hartenkamp-Ringvaart	29
5.2.3	Manpadslaan-Glipperzandvaart	30
5.2.4	De ringvaart van de Haarlemmermeer	30
5.2.5	Noord-Zuid verbinding Overplaats Wandelbos Groenendaal	30
5.2.6	Verbinding Groenendaal-begraafplaats	31
5.3	Groengebieden	31
5.4	Water	31
5.5	Openbaar groen	32
5.6	Openbare ruimte	33
5.7	Bewustzijn	33
5.8	Klimaatadaptatie	34
5.9	Optimalisatie gemeentelijk beleid en processen	34
6	Conclusie en aanbevelingen	36
7	Literatuur	38
	BIJLAGE I Speerpunten coalitieprogramma t.b.v. Ecologisch Beleidsplan	39
	BIJLAGE 2 overzicht van geconsulteerde externe partijen	41
	BIJLAGE 3 analyse ecologische verbindingen	42
1	Oost-west verbindingen	42
1.1	Leidschevaartweg	42
1.2	Provinciale ecologische verbindingszone	46
1.3	Manpadslaan-Kadijk-Glipperzandvaart	47
1.4	Groenedaalsebos-Kerkhof-Oude Slot	48
2	Ringvaart oevers	50
3	Overige verbindingen	52
3.1	Zuider Buiten Spaarne	52
3.2	Heemstedskanaal- Crayenestervaart	53
	BIJLAGE 4 enquêteresultaten	56
	BIJLAGE 5 verslag brainstorm met interne professionals	57

1 Inleiding

1.1 Opgave in de gemeente

Heemstede is een groene gemeente. De gemeente Heemstede zet in op het versterken van de kwaliteit van de natuur en het landschap in Heemstede door natuur in de gemeente te verbinden met natuur buiten de gemeentegrenzen, bijvoorbeeld met het duingebied. De speerpunten uit het coalitieakkoord zijn weergegeven in bijlage 1.

Directe aanleiding voor deze verkenning is de actualisering van het Groenbeleidsplan uit 2014, met daarin het onderdeel ecologie. Uitkomsten van deze verkenning worden gebruikt voor het actualiseren van het Groenbeleidsplan, maar biedt ook handvatten om te komen tot een breed gedragen visie op ecologie in Heemstede (als basis voor de uitvoering en mogelijk als input en basis voor nieuw beleid).

Het voornemen van deze verkenning is objectief te beoordelen met diverse interne en externe partijen of het huidige beleid voldoet, aangepast kan worden dan wel of er geheel nieuw beleid nodig is. Geleerde lessen van omringende gemeentes worden hierin meegenomen, zoals Haarlemmermeer, Haarlem als ook een gemeente als Deventer.

Concrete resultaten van deze verkenning zijn:

- **Basisscan**, met daarin onderdelen als een **beleidsanalyse** van (inter)nationale kaders en beleid op ecologie, huidige relevante beleidsdocumenten en een **omgevingsanalyse** met geformuleerde (interne en externe) waarden, stand- en speerpunten van maatschappelijke organisaties, inwoners en betrokken (beleids)medewerkers van gemeente Heemstede.
- Stand van zaken omtrent **ecologische waarden** in de gemeente (op zowel locatieniveau als op soortniveau), met een indicatie van benodigd (aanvullend) onderzoek om te komen tot een kennisniveau op het gewenste niveau.

De verkenning is opgesteld in de periode december 2020-maart 2021. Bij de verkenning zijn zowel inwoners als professionele partijen als interne professionals betrokken. Een overzicht van de geconsulteerde partijen vindt u in bijlage 2 (externe partijen) en bijlage 5 (interne betrokkenen).

1.2 Leeswijzer

De verkenning bestaat uit drie delen. Deel 1 omvat de basisscan verkregen uit deskresearch, zoals beschreven in hoofdstuk 2 en 3. Hoofdstuk 2 beschrijft de beleidsanalyse met juridische en beleidsmatige kaders, landschappelijke en ecologische context. Hoofdstuk 3 beschrijft de huidige toestand van de natuur. Deel 2 omvat opgedane observaties in het veld in de vorm van een omgevingsanalyse. Hoofdstuk 4 beschrijft de omgevingsanalyse met daarin standpunten van inwoners, externe stakeholders en professionals en (beleids)medewerkers van de gemeente. Deel 3 omvat de aanbevelingen om te komen tot een visie op ecologie, zoals beschreven in hoofdstuk 5.

2 Beleidsanalyse

Dit hoofdstuk beschrijft op hoofdlijnen de beleidsdocumenten en richtlijnen die voedend zijn voor deze Nota Ecologie. Daarbij wordt eerst ingegaan op Europese richtlijnen, waarna wordt ingezoomd op nationaal, provinciaal en lokaal niveau.

2.1 (Inter)nationale juridische kaders

Vogel- en Habitatrichtlijn (EU)

De Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992) zijn door de Europese Unie opgesteld om de biologische biodiversiteit in Europa in stand te houden. De Vogelrichtlijn (VR) is gericht op in het wild levende vogelsoorten, de Habitatrichtlijn (HR) is gericht op dier- en plantensoorten. Nederland heeft de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn omgezet in nationale wetgeving via de Wet natuurbescherming.

De Vogelrichtlijn is gericht op de instandhouding van alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten die voorkomen in Europa. De Vogelrichtlijn vereist dat EU-lidstaten alle nodige maatregelen nemen om de populatie van alle vogelsoorten op een niveau te houden of te brengen dat met name beantwoordt aan de ecologische, wetenschappelijke en culturele eisen. Daarnaast moeten de lidstaten alle nodige maatregelen nemen om voor deze vogels een 'voldoende gevarieerdheid van leefgebieden en een voldoende omvang ervan te beschermen, in stand te houden of te herstellen'. De Habitatrichtlijn is gericht op het waarborgen van de biologische diversiteit in de Europese Unie door de natuurlijke habitats en wilde dier- en plantensoorten die van Europees belang zijn in een gunstige staat van instandhouding te behouden of te herstellen

Gebiedsbescherming

De Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn vereisen dat lidstaten speciale beschermingszones aanwijzen ten behoeve van het Europese Natura 2000-netwerk. Voor gebieden die deel uitmaken van het Natura 2000-netwerk gelden strikte beschermingsvereisten op grond van artikel 6 van de Habitatrichtlijn. Artikel 6 geeft aan voor alle plannen en projecten, die mogelijk negatieve gevolgen kunnen hebben voor een beschermd gebied, een 'passende beoordeling' moet worden gemaakt. Zijn de plannen schadelijk, dan mogen ze niet doorgaan. Of er moet sprake zijn van een reden van groot openbaar belang en er moet natuurcompensatie tegenover staan.

Voor de gemeente Heemstede is vanuit dit kader het Natura 2000-gebied Zuid-Kennemerland van belang. Dit gebied is een door het rijk aangewezen speciale beschermingszone, landgoed Leyduin maakt onderdeel van dit Natura 2000-gebied.

Soortenbescherming

De Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn vereisen dat lidstaten bepaalde handelingen die schadelijk zijn voor vogels en andere aangewezen dier- en plantensoorten verbieden. In de bijlagen van Vogel- en Habitatrichtlijn worden honderden specifieke soorten beschreven die bescherming genieten (flora, zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen, habitats etc.). Verboden handelingen zijn o.a. het doden, jagen, houden, verstoren en vangen van vogels of dieren en beschadigen/ plukken van bepaalde flora. Deze verboden zijn geïmplementeerd in de Wet natuurbescherming. Vanuit deze richtlijn volgt de bijzondere bescherming van relevante soorten als vleermuizen, marters en de rugstreeppad binnen de gemeente Heemstede.

Wet natuurbescherming

De Vogel- en Habitatrichtlijn zijn door het rijk omgezet in Nationale wetgeving, de provincies bepalen voor hun gebied (in dit geval provincie Noord-Holland) wat wel en niet mag. De Wet

natuurbescherming beschrijft de kaders bij o.a. de ruimtelijke ingrepen, werkzaamheden en plannen, maar ook de bescherming van bossen, jacht en beheer en schadebestrijding. De omgevingsdienst NHH is het toetsend en handhavend orgaan namens de provincie.

Nationaal park Zuid-Kennemerland

Heemstede ligt nabij het Nationaal Park Zuid-Kennemerland maar maakt er geen onderdeel van uit. Het Park strekt zich uit van Zandvoort, Bentveld en Aerdenhout tot IJmuiden in het noorden. Het betreft een uniek duingebied, met landgoederen langs de buitenrand naar het Noordzeestrand. Het is het leefgebied van bijzondere soorten en unieke vegetaties.

Het Park overlapt grotendeels met het Natura 2000-gebied Zuid-Kennemerland, dat is aangewezen vanuit de het onderdeel gebiedsbescherming van de Wet natuurbescherming.

2.2 Provinciaal en lokaal beleid en richtlijnen

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Het NNN moet de terugloop van het areaal aan natuur en de achteruitgang van de biodiversiteit stoppen. De begrenzing van het NNN wordt provinciaal vastgesteld, het Natuurnetwerk Nederland beslaat in Noord-Holland zo'n 15% van het oppervlak van de provincie. Het netwerk beschermt de bijzondere Natura 2000-natuur, versterkt het lokale karakter en verbindt de natuurgebieden in Noord-Holland. Het NNN-gebied is beschermd in de Omgevingsverordening NH2020 en in gemeentelijke bestemmingsplannen. Binnen de gemeente Heemstede maken diverse groengebieden onderdeel uit van dit netwerk.

Omgevingsverordening NH2020

In de Omgevingsverordening NH2020 zijn regels samengevoegd op het gebied van natuur, milieu, mobiliteit, erfgoed, ruimte en water. De Omgevingsverordening NH2020 geldt vanaf 17 november 2020 en vervangt alle bestaande verordeningen die betrekking hebben op de leefomgeving, zoals de Provinciale Ruimtelijke Verordening, de Provinciale Milieuverordening, de Waterverordeningen en de Wegenverordening.

Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL)

In Noord-Holland zijn 32 gebieden aangewezen als 'Bijzonder Provinciaal Landschap'. Het BPL is een beschermingsregime binnen de Omgevingsverordening NH2020 bedoeld om de meest waardevolle landschappen in Noord-Holland te beschermen. Per landschap is aangegeven welke ecologische, landschappelijke, cultuurhistorische of aardkundige waarden aanwezig zijn. Dit noemen we de 'kernkwaliteiten' van het landschap. Binnen de gemeente is o.a. Zuid-Kennemerland een BPL. Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk in BPL, zolang ze de kernkwaliteiten niet aantasten, dit dient derhalve getoetst te worden.

Ook in de NH2020 zijn de *oude bosgroeiplaatsen* beschermd. Oude Bosgroeiplaatsen in Noord-Holland gelegen zijn en bossen die groter zijn dan 1000 m² buiten de bebouwde kom. De bescherming ervan is geregeld in de provinciale Verordening houtopstanden, die opgesteld is onder de Wet natuurbescherming. Binnen de gemeente Heemstede zijn diverse oude bosgroeiplaatsen.

Ontwikkelperspectief Binnenduinrand (MRA)

Heemstede ligt in de zogenoemde *Binnenduinrand*. De Binnenduinrand, met zee, strand, duinen, bossen, villawijken, buitenplaatsen en open gebieden, is een uniek landschap nabij Amsterdam. De Binnenduinrand is een van de landschappen die in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) is onderscheiden en waarvoor een ontwikkelperspectief is opgesteld.

De gemeente Heemstede ligt in de kern van dit gebied en herbergt belangrijke onderdelen uit dit gebied. Voornamelijk de eeuwenoude buitenplaatsen, monumenten, groene villawijken en kleinschalige agrarische gebieden, met het Nationaal Park Zuid-Kennemerland in de nabijheid, maken de ligging van de gemeente binnen dit geheel van belang.

Kenmerkend voor de binnenduinrand is de sterke verwevenheid van stad en land en van gebouw en omgeving. Op de buitenplaatsen en in de villawijken zijn de bouwkundige en landschappelijke kwaliteiten onlosmakelijk met elkaar verbonden, wat zowel leidt tot bijzondere woonmilieus als tot aantrekkelijke landschappen.

Doel van het ontwikkelperspectief is o.a. het bereiken van een beter bewustzijn van de kwaliteiten van de binnenduinrand, en op welke manier deze kwaliteiten bij ontwikkeling behouden of versterkt kunnen worden. Daarnaast een heldere positionering van de binnenduinrand (en in het bijzonder de landschapswaarden daarvan) binnen de MRA en daarbuiten.

Figuur 2-1: Verschillende zones

Gemeente Heemstede heeft de verantwoordelijkheid om bij ruimtelijke plannen en visies de effecten op dit unieke landschap te beoordelen en wegen. In de MRA wordt het belang van de groene oost-west verbindingen (Manpadslaangebied Heemstede, de groene zone tussen Haarlem en Velsbroek en het groengebied Santpoort-Driehuis) beschreven. Deze zones zijn essentieel voor de natuur, de beleving van het landschap en de recreatie. Daarom is benoemd dat deze gebieden op korte termijn veiliggesteld en ontwikkeld moeten worden tot een volwaardige ecologische en recreatieve verbindingzones (Ontwikkel perspectief Binnenduinrand, 2017).

Deltaplan biodiversiteitsherstel

Eind 2018 is het door Stichting Deltaplan Biodiversiteitsherstel een beweging gelanceerd waarin bedrijven, boerenorganisaties, wetenschappers en overheden en burgers gezamenlijk aan biodiversiteitsherstel werken. Missie van de aangesloten organisaties is een biodiverser en groener Nederland. Door de beweging staat het biodiversiteitsverlies breder op de politieke en publieke agenda.

Actieplan biodiversiteit Hoogheemraadschap Rijnland (2020-2027)

Biodiversiteit is essentieel voor het in stand houden van ecosystemen en daarmee een gezonde leefomgeving. Dit belang onderschrijft het Hoogheemraadschap van Rijnland en daarom hebben ze in 2020, in navolging van het Deltaplan Biodiversiteit, in samenwerking met natuurorganisaties, boeren, wetenschappers, bedrijven een actieplan biodiversiteitsherstel opgesteld. Het plan beschrijft de aanpak en werkwijze die Rijnland voor ogen heeft. Met dit actieplan gaat het waterschap zich inzetten om de aquatische en terrestrische biodiversiteit te versterken als onderdeel van onze maatschappelijke verantwoordelijkheid. Het plan focust zich op

- Watergangen en oevers (sloten, kanalen)
- Waterpartijen en oevers (plassen, meren)
- Eigen terreinen (AWZI's, gebouwen, rondom gemalen, dijken)

- Vergunningverlening en handhaving met betrekking tot de oppervlaktewater- en grondwaterkwaliteit.
- Samenwerken, bij voorkeur daar waar meer doelen tegelijk behaald kunnen worden, de zogenaamde “mee koppel kansen”.

Binnen de gemeente liggen diverse kansen om samen met Rijnland op te trekken aangezien binnen de waterrijke gemeente diverse terreinen in beheer of binnen de invloedssfeer van Rijnland liggen.

Groenbeleidsplan 2014, gemeente Heemstede

Het groenbeleidsplan van de gemeente is een bundeling van het groenbeleid van de gemeente met als doel het eigen karakter van de groen van de gemeente vast te leggen en richting te geven aan ontwikkelingen, om ervoor te zorgen dat Heemstede een aantrekkelijke groene gemeente blijft met hoge kwaliteit van leefomgeving. Het groenbeleidsplan is een kaderstellend document, waarin het totale groenbeleid is beschreven, het is vastgesteld voor een periode van 10 jaar. Het document beschrijft en verbeeldt zowel openbaar groen als particulier groen als groen op het terrein van derden, zoals natuurorganisaties.

2.3 Landschappelijke context

De gemeente Heemstede is gelegen tussen het duingebied en de droogmakerij, de Haarlemmermeer. De gemeente bevindt zich op een oude strandwal en strandvlakte, die in noordelijke richting doorloopt naar Haarlem en in zuidelijke richting naar Bennebroek en Vogelenzang. De gemeente wordt aan de zuidkant, na de dorpen Bennebroek en Vogelenzang begrensd door bollenvelden. Aan de noordzijde wordt zij begrensd door de bebouwde kom van Haarlem.

Qua ecologie vormt de gemeente een verbindende schakel tussen de duinen en de groengebieden in de Haarlemmermeer. De positie van de gemeente in deze oost-west verbinding is cruciaal omdat zowel het bollengebied als de bebouwde kom van Haarlem relatief soortenarm zijn. Een goede verbinding tussen duinen en de Haarlemmermeer kan alleen op deze plek bestaan. De landgoederen en grotere wateren (trekvaart, Spaarne) spelen een belangrijke noord-zuid verbindingen binnen de gemeente.

Landgoederen

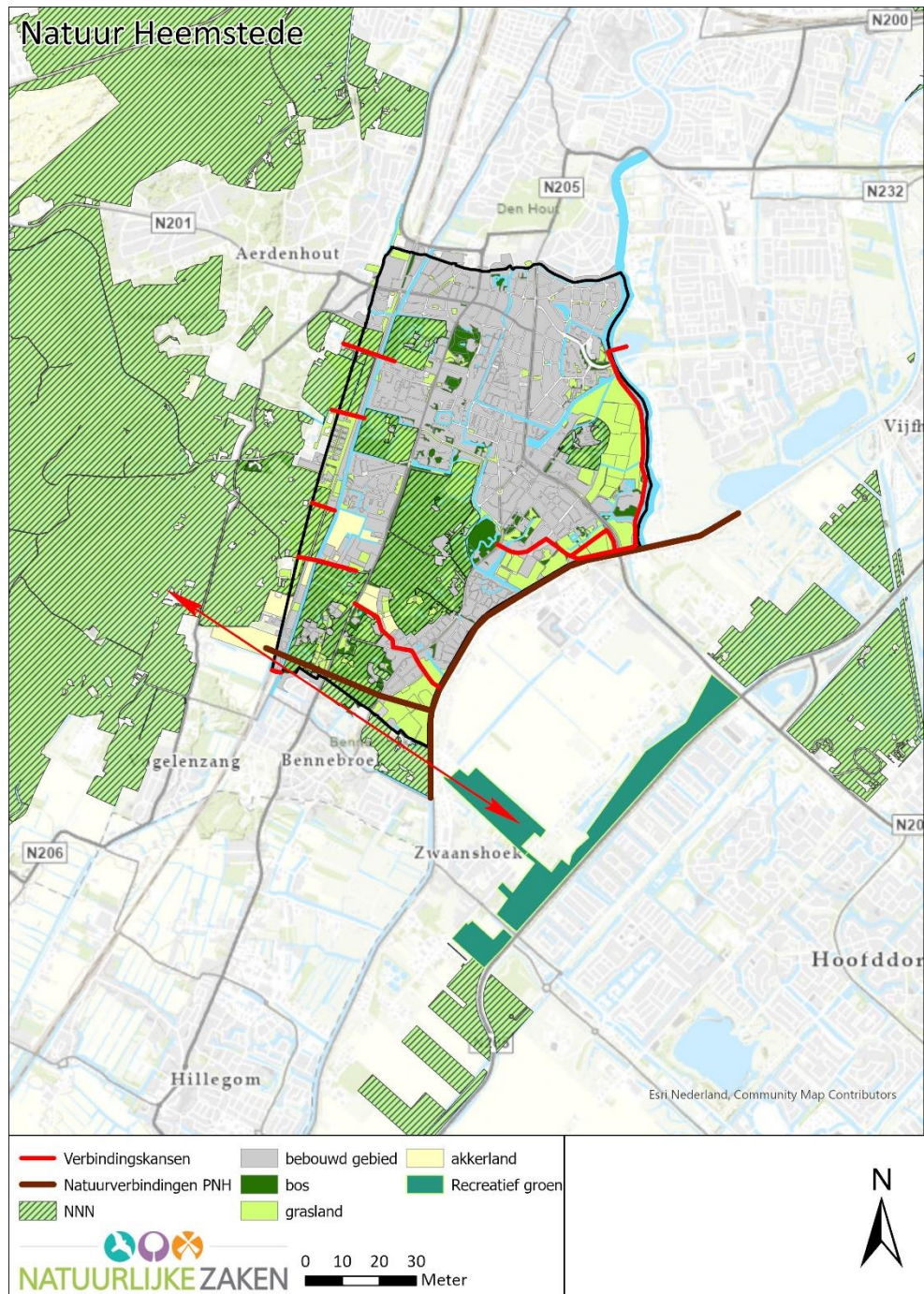
Aan de westzijde van de gemeente bevinden zich de buitenplaatsen Leyduin, in bezit en beheer bij Landschap Noord-Holland, en de buitenplaats Boekenrode. Landgoed Leyduin maakt tevens onderdeel uit van het Natura 2000-gebied Zuid-Kennemerland vanwege de unieke binnenduinrandbossen.

De buitenplaatsen Leyduin en Boekenrode sluiten op een natuurlijke wijze aan bij de Heemsteedse buitenplaatsen: De Hartekamp, Huis te Manpad, Ipenrode en Berkenrode. Deze liggen op de voormalige strandvlakte en worden door spoor en Leidsevaartweg gescheiden van de NNN-gebieden in beheer bij Landschap-Noord-Holland.

De Herenweg vormt de grens van de strandwal waar de bebouwing van Heemstede op gelegen is. Deze strandwal wordt aan de oostzijde begrensd door de Glipper Dreef en de Heemsteedse Dreef. Op de strandwal liggen het Wandelbos Groenendaal en de Overplaats. Ten oosten daarvan vinden we veengronden die grenzen aan de Haarlemmermeer. De weilanden grenzend aan de ringvaartlaan vormen het begin van het voormalige veengebied dat doorliep tot aan Utrecht. De westzijde van de Haarlemmermeer kent diverse (jonge) groengebieden waarvan er een deel tot wasdom moet komen, andere dienen nog verder te worden aangelegd. We vinden daar voornamelijk polderbossen op rijke gronden.

2.3.1 Ecologische verbindingen

Figuur 2.2. toont het provinciaal vastgestelde Natuurnetwerk Nederland. Er lopen door de gemeente twee ecologische verbindingen. De eerste aan de zuidkant van de gemeente vanaf Leyduin, via de Hartenkamp en de Overplaats naar de Ringvaart. De tweede via de ringvaart in noordelijke en zuidelijke richting.

Figuur 2-2: De gemeente Heemstede ligt op een strategische locatie tussen de duinen en de groengebieden in de Haarlemmermeer.

Door de historische noord-zuidoriëntatie van de dorpen en steden op de strandwallen is in de Binnenduinrand weinig ruimte voor oost-west verbindingen met de Bufferzone en de groenstructuur van de Haarlemmermeer. De plaatsen waar het nog kan zijn relatief smal en staan bovendien onder grote (planologische) druk. In het MRA is het bijzonder belang van de binnen de gemeente gelegen oost-west verbindingen (Manpadslaangebied Heemstede richting Haarlemmermeer) benoemd.

De verbinding door het zuidelijk deel van de gemeente verbindt diverse biotopen op de strandvlakte, strandwal en de oude veengronden. De verbinding langs de ringvaart is van belang voor oevergebonden soorten maar ook als lijnvormig element voor vleermuizen.

Lokale groene verbindingen bestaan er ook, maar deze zijn niet als zodanig benoemd, vastgelegd of er specifiek voor ingericht. Juist verbindingen op lokaal niveau, zoals een netwerk van wegbermen, bomenlanen, parken etc. zijn van soort groot belang voor flora en fauna. De volgende verbindingen zijn te onderscheiden.

- Manpadslaan-Glipperzandvaart: een doorlopende waterverbinding, waar met uitzondering van de Kadijk, ruimte is voor oevergebonden natuur.
- Groenedaalse bos-Kerkhof-sportvelden-Oude Slot-ringvaart. Een diverse verbinding die voornamelijk bestaat uit bosschages.
- Westelijke oever van het Zuider Buiten Spaarne: een verbinding voor oevergebonden natuur. Deze is vooral vanaf de N201 en langs Park Meermond goed ontwikkeld. Groengebieden.

In z'n algemeenheid kan worden gesteld dat de gemeente Heemstede een groene gemeente is. Dit groene karakter komt door de aanwezigheid van grote beschermde natuurgebieden, (particuliere) buitenplaatsen, openbare groengebieden, de groene zoom tegen de Ringvaart en het Zuider Spaarne en de ruim opgezette groene openbare ruimte inclusief het bomenbestand en de tuinen van de inwoners. Hiermee zijn in principe alle elementen voor een ecologisch waardevolle gemeente geleverd.

De grote groengebieden in de gemeente bestaan voornamelijk uit park en stinzebossen die deel uit maakten van voormalige en huidige buitenplaatsen. Deze bevinden zich voornamelijk in het zuidelijke en westelijke deel van de gemeente. Ook aan de oostzijde van de gemeente vinden we grote groengebieden. Het betreft hier voornamelijk weilanden op de oude veengronden langs de ringvaart en het Zuider Buiten Spaarne.

2.3.2 Openbaar groen

De gemeente Heemstede profileert zich met een eigen groenidentiteit, het Heemsteeds beeld. Dit kan worden samengevat als een combinatie van bomen, gras, hagen en (bloeiende) solitaire heesters. Het Heemsteeds beeld straalt een hoge mate van netheid uit. Bloemrijke bermen en natuurvriendelijke oevers maken hier echter wel degelijk onderdeel van uit.

In dichter bebouwde wijken vinden we in plaats van groene bermen, groen in bakken. Het groen in de bakken heeft vooral een functie voor insecten en kleine vogels.

Heemstede heeft een laanstructuur tot op wijkniveau dit vormt een prima basis voor de ecologie van vogels, kleine zoogdieren en vleermuizen. Het beheer en behoud van oude bomen en lanen is daarbij een belangrijk aandachtspunt, niet alleen vanwege de waarden voor biodiversiteit, maar ook vanwege andere ecosysteemdiensten van dergelijke groenstructuren (hittestress, luchtkwaliteit, etc.).

De bermen worden veelal onderworpen aan een gazonbeheer (intensief maaien). Op specifieke locaties vooral wat verder van het centrum van het dorp af gelegen wordt al wel geïnvesteerd in ecologische bloemrijke en kruidenrijke oevers en ruige bermen.

2.3.3 Particulier groen

Van een niet te onderschatten belang zijn de particuliere tuinen in een groot deel van de oudere wijken van Heemstede. De tuinen in de buitenwijken zijn in het algemeen ruim, boomrijk met levende afscheidingen zoals hagen. In de nieuwere wijken van Heemstede vinden we kleinere percelen en dito tuinen, waar wordt gekozen voor meer in cultuur gebrachte tuinen, met veel verhardingen en houten schuttingen.

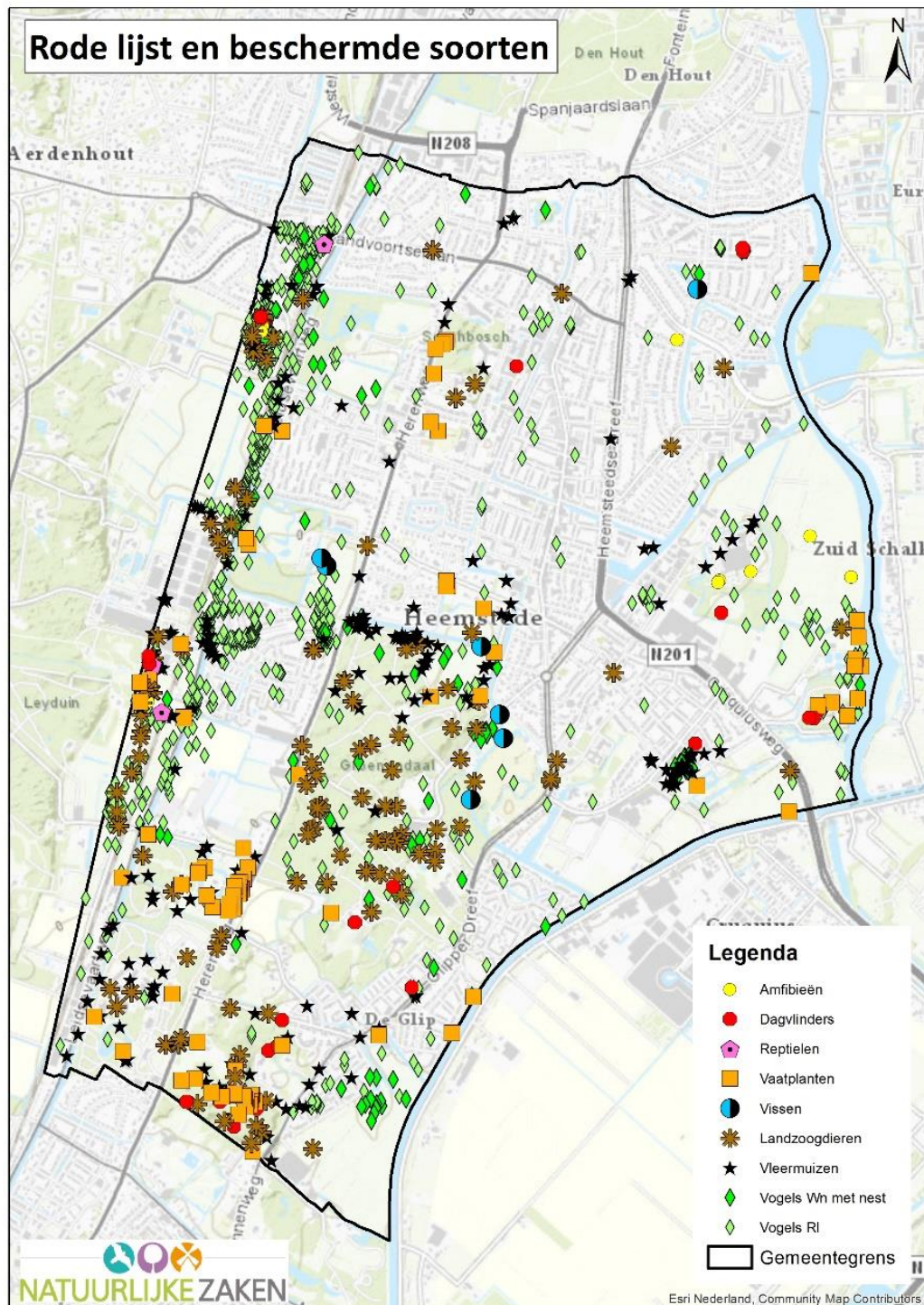
De buitenplaatsen zijn over het algemeen netjes onderhouden, maar puur door hun omvang en het feit dat er veel rust heerst vervullen ze een belangrijke ecologische waarde.

2.3.4 Beschermd en bijzondere soorten

De kwaliteit van het groen in de gemeente wordt mede weerspiegeld in het voorkomen van veel bijzondere (rode lijst soorten) en wettelijk beschermde soorten in grote delen van de gemeente. Dit wordt weergegeven op figuur 2-4. De grote hoeveelheid markeringen vertegenwoordigd een groot aantal soortgroepen waarvan beschermde soorten voorkomen in de gemeente Heemstede. De grotere bosgebieden springen eruit in het voorkomen van beschermde soorten, maar ook kleinere hotspots zoals het oude Slot, College Hageveld en park Meermond zijn goed zichtbaar.

De oude bosgebieden zijn leefgebied voor een reeks aan wettelijk beschermde soorten waaronder strikt beschermde vleermuizen, o.a. rosse vleermuis en watervleermuis komen hiervoor. In de stedelijke omgeving komen daarnaast ook nog de laatvlieger, ruige en gewone dwergvleermuis veelvuldig voor. Boommarter en eekhoorn zijn eveneens beschermde soorten die naast de bosgebieden ook voorkomen in de ruim opgezette villawijken, dit vormt ook het leefgebied voor de kleine marterachtige (bunzing, wezel, hermelijn), die daarnaast ook in het agrarisch landschap voorkomen.

Figuur 2-4 toont daarnaast de bekende vaste rust – en verblijfplaats van vogels waarvan de nestlocatie jaarrond is beschermd, dit geldt voor stadsbewoners als huismus en gierwaluw, maar ook voor roofvogels en uilen. Beschermde reptielen (zandhagedis) en amfibieën (rugstreeppad) zijn schaars binnen de gemeente, maar wel lokaal aanwezig. Wettelijke beschermde flora en vlinders zijn niet aanwezig binnen de gemeente, de figuur toont soorten van de Rode lijst zoals bruin blauwtje en klein parelmoervlinder. Met name op de landgoederen een aangrenzende graslanden zijn de hotspots voor bijzondere flora.

Figuur 2-2: Waarnemingen van beschermde en rode lijst soorten in de gemeente Heemstede (Bron NDFD, laatste 10 jaar)

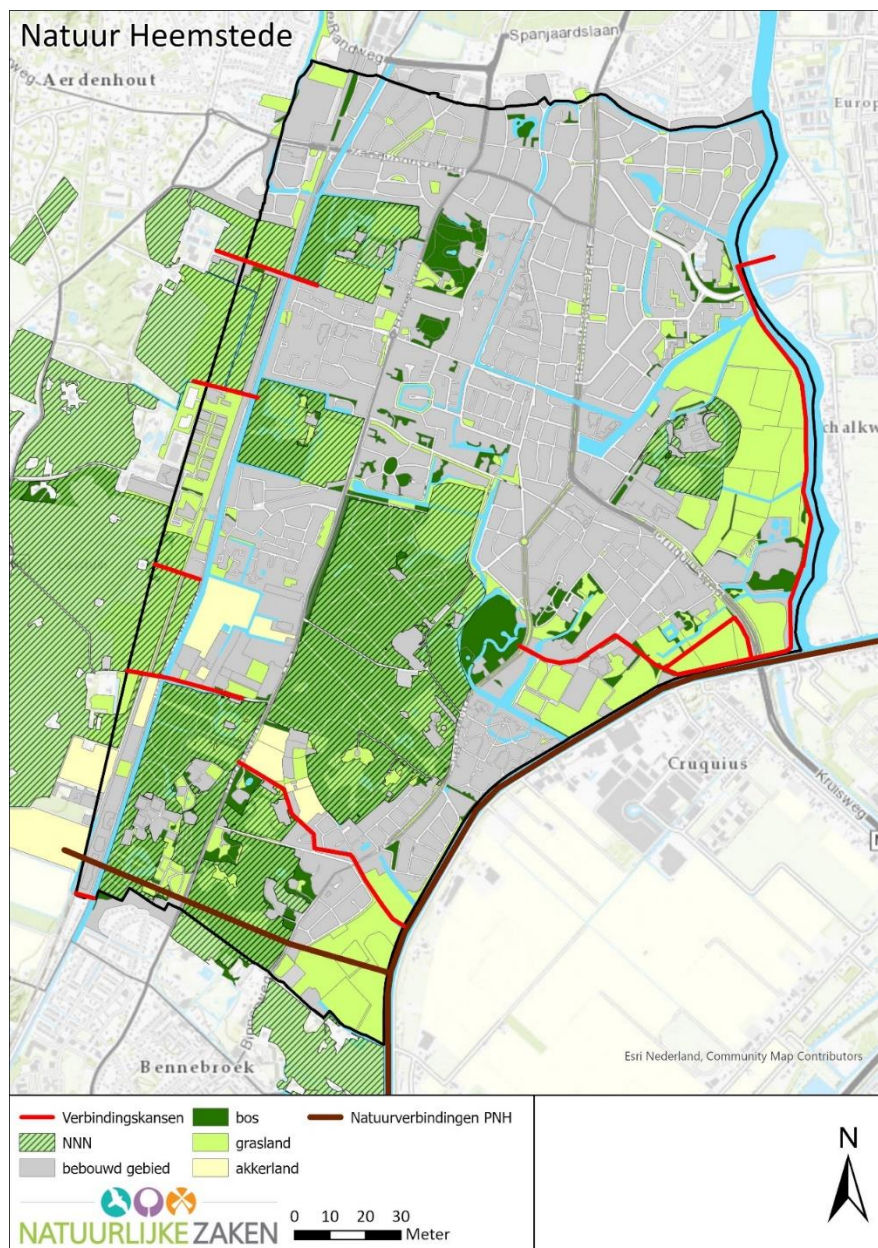

Figuur 2-5: Beschermde diersoorten in de gemeente Heemstede: van links naar rechts: Boommarter, Boomvalk, Eekhoorn, Kleine Parelmoervlinder en de Zandhagedis

3 Analyse huidige situatie

3.1 Ecologische verbindingen

De geografische positie van de gemeente, tussen de duinen en de Haarlemmermeer en van de groengebieden binnen de gemeente onderstrepen de noodzaak van de ecologische verbindingen in oost-west richting. Zowel binnen als buiten de gemeente liggen groengebieden met hoge ecologische waarden. Het ecologische functioneren van de gemeente en haar omgeving wordt in hoge mate bepaald door de verbindingen tussen groengebieden binnen en buiten de gemeente, zoals dit ook op de kaart in figuur 3.1 getoond wordt.

Figuur 3-1: Groengebieden, verbindingzones en kansen.

In de gemeente liggen enkele belangrijke verbindingen en barrières (zie ook figuur 3-1). Er is sprake van twee provinciale ecologische verbindingen: de ringvaart van de Haarlemmermeer en de verbinding van de duinen naar de ringvaart.

De verbinding van de duinen naar de ringvaart wordt gevormd door de grote groengebieden in de gemeente: De Hartenkamp, de Overplaats en het Bennebroekbos. De doorsnijdingen door infrastructuur (Herenweg en Glipper Dreef zijn de belangrijkste knelpunten. Het is vooral een droge verbinding voor bosbewoners.

De verbinding via de ringvaart van de Haarlemmermeer heeft als landschappelijke structuur waarde voor vlermuizen. Vanwege de harde oevers en het gebrek aan ruimte in het natte profiel is de waarde voor vissen en amfibieën nog beperkt

Daarnaast zijn er binnen de gemeente een aantal groene verbindingen die niet als zodanig benoemd en vastgelegd zijn, maar die wel in het veld herkenbaar zijn.

- Manpadslaan-Glipperzandvaart, een mogelijke verbinding voor soorten van oevers, gras en ruigte.
- Wandelbos Groenendaal-Oude Slot, een verbinding voor oevergebonden soorten en kleine zoogdieren.
- Zuider Buiten Spaarne, een mogelijke verbinding voor oevergebonden soorten.

Belangrijke barrières worden gevormd door infrastructuur en ruimtegebrek. Het oversteken van wegen betekent voor veel soorten een risico. In de gemeente zijn veelal bundels van infrastructuur aanwezig zoals het spoor naast de weg, naast het fietspad, naast een waterloop. De meeste dieren zullen zich evenwijdige aan deze elementen willen verplaatsen in plaats van deze over te willen steken om het achterliggende groengebied te kunnen bereiken. Binnen de bebouwde kom is het vaak de veelheid aan functies die in de beperkte ruimte ene plek moet vinden. Hierdoor zijn de oevers van watergangen beschoeid en groeien planten in bakken waardoor oevergebonden soorten het moeilijk hebben. Belangrijke barrières zijn:

- Het Leidsevaartcomplex, de combinatie van spoor, weg en vaart in noord-zuid richting
- De Herenweg en Glipper Dreef
- De stedelijke gebieden met smalle dimensies voor doorgaande natte verbindingen

De uitgebreide beoordeling van de verbindingen vindt u in bijlage 3.

3.2 Openbaar groen

3.2.1 Algemeen

Het Heemsteeds beeld straalt een hoge mate van netheid uit. Toch is het volgens het Groenbeleidsplan uit 2014 niet de bedoeling om het principe van geschoren gras, opgesnoeide bomen, hagen en solitaire heesters overal toe te passen. Natuurvriendelijke oevers en bloemenbermen zijn ook onderdeel van het Heemsteeds beeld. Dit beeld wordt in Heemstede bepaald door een combinatie van natuurontwikkelingsgebieden met een hoge belevingswaarde. De ingezaaide bloemenbermen en aangeplante oevers zijn hier voorbeelden van.

Op locaties die zich daarvoor lenen wordt gezocht naar een ecologische inrichting van bermen en plantsoenen, gebruik van inheems plantmateriaal en de ontwikkeling van natuurlijke oevers.

Hierdoor wordt de aantrekkelijkheid van het groen voor insecten, vogels en andere dieren vergroot, aldus het Groenbeleidsplan.

Qua potentie voor het versterken van de biodiversiteit in de gemeente en dan met name in het openbaar groen is er een zonering zichtbaar van bebouwde kom naar de buitengebieden, die voornamelijk in het zuidelijk gedeelte van de gemeente liggen. Ecologisch beheer van het openbaar groen vindt nu juist daar plaats waar de bebouwingsdichtheid laag is en buiten de oude statige kern van het dorp. Dat is een logische keuze omdat de ruimte buiten het dorp groter is en er minder conflict optreedt met het Heemsteeds beeld.

De ecologische waarde van het groen binnen de wijken is momenteel matig. Een intensief beheer en de samenkomst van veel verschillende civiele en maatschappelijke functies zijn beperkend voor de ontwikkeling van biodiversiteit op deze plekken. Dat leidt ertoe dat gazons, oevers en bermen kort gehouden worden door een intensief maaibeheer. Waterlopen over het algemeen hard beschoeid zijn en struweel, bosschages en bomen zich binnen een strak ruimtelijk kader (plantenbak of boomspiegel) moeten ontwikkelen.

In het groenbeleidsplan is sprake van een laanstructuur van bomen op gemeentelijk en wijkniveau. Deze laanstructuur biedt een goede basis voor de verbinding van groengebieden voor vogels, insecten en vleermuizen, maar erodeert omdat de groeiplaatsen voor bomen in het stedelijk gebied van steeds minder kwaliteit worden door de vele functies die op en rond de groeiplaatsen gecombineerd moeten worden.

3.2.2 Groene wijken

De wijken die voor en in het begin van de twintigste eeuw gerealiseerd zijn kennen vaak grote groene tuinen, onderling gescheiden door groene hagen. De variatie aan boom en plantensoorten en allerlei biotopen die in deze tuinen aanwezig zijn, gecombineerd met het ontbreken van harde afscheidingen in de vorm van schuttingen maken de noordzijde van Heemstede een robuust en duurzaam leefgebied voor veel soorten. Het openbaar groen in deze wijken wordt echter intensief beheerd met oog op het Heemsteeds beeld. De volgende wijken worden tot deze groep gerekend: Oude Dorp, Indische buurt en omgeving, Zandvoortselaan en Berkenrode e.o., Heemsteedse Dreef, Schildersbuurt e. o.

Figuur 3-2: Bomen en lanen in Heemstede (bron: Groenbeleidsplan 2014).

3.2.3 Stenige wijken

De stenige wijken in het oude centrum en de woonwijken uit de tweede helft van de 20^e eeuw zijn qua ecologie suboptimaal. Erfafscheidingen zijn vaak hard en niet te passeren voor kleine zoogdieren. Het verhard oppervlak is relatief hoog omdat bewoners allerlei functies op hun relatief kleine percelen willen combineren. Dat laat voor een natuurlijke inrichting weinig ruimte. In de jongere woonwijken is er dan vaak in de openbare ruimte nog wel (intensief beheerd) openbaar groen aanwezig. In de oude kern van Heemstede vinden we het groen terug in plantenbakken. Omdat het merendeel van de wijken relatief jong is voor Heemstedse begrippen is ook het bomenbestand aan de jonge kant. De belangrijkste knelpunten in deze wijken:

1. Verbindingen voor kleine zoogdier en ontbreken.
2. Mogelijkheden voor gebouw bewonende soorten ontbreken veelal, met uitzondering van het oude centrum.
3. De omvang van het groen in de tuin is erg beperkt.
4. Het openbaar groen is te intensief beheerd.

De volgende wijken worden tot deze groep gerekend: Centrum, Schouwbroekpolder, Rivierenbuurt, Geleerdenbuurt, De Glip, Kennemerduin en omgeving, Glipper Dreef en Staatsliedenbuurt.

3.2.4 Recreatieve groengebieden

Heemstede beschikt over enorm uiteenlopende recreatieve groengebieden. Zo is er Wandelbos Groenendaal, een oud bos met daarmee unieke, hoge ecologische waarden. In 1990 was het beheer al omgevormd van traditioneel naar ecologisch. Dit heeft gezorgd voor een toename in variëteit van flora en fauna. Samen met Bosbeek, Marienheuvel en de Algemene Begraafplaats vormt het bos een ecologisch samenhangend complex met zeer hoge natuurwaarden (wat ook blijkt uit flora en fauna inventarisaties).

Het huidige beheer is nog altijd succesvol gericht op behoud en versterking van deze hoge natuurwaarden. Zo wordt er structuur in het bos geschapt door gebruik van mantel en zoomvegetaties (vooral bij de bosranden), open terreinen en begrazing. Er vindt natuurlijke verjonging van bomen plaats in de vorm van dunnen, zodat andere gewenste soorten beter kans krijgen. Dood hout blijft waar mogelijk liggen en draagt zo ecologisch bij.

3.3 Particulier groen en particuliere buitenplaatsen

De groene tuinen en buitenplaatsen dragen in hoge mate bij aan de identiteit van Heemstede als een groene gemeente. Daarnaast is dat vele particuliere groen een sterke basis voor de aanwezige biodiversiteit (zie ook de figuur 2-4 het voorkomen van de beschermde soorten). De buitenplaatsen en groene tuinen in vooral het noordelijk deel van de bebouwde kom spelen daarin een belangrijke rol. Kansen voor verbetering van particuliere eigendommen liggen er in de meer stenige wijken in het centrum en de woonwijken die na de jaren '60 gerealiseerd zijn (paragraaf 3.2.3).

De buitenplaatsen in particulier bezit dragen door hun omvang en afgesloten karakter sterk bij aan de ecologische kwaliteit van de gemeente. Ze vormen belangrijke schakels in de oost-west verbindingen. De Buitenplaatsen ogen netjes en verzorgd en lijken misschien niet veel ecologische waarde te vertegenwoordigen, maar de 'achterzijde' van deze groengebieden biedt wel degelijk ruimte aan allerlei dier en plantensoorten. Door de omgrenzing met waterlopen staan de buitenplaatsen onderling en met naburige openbare groengebieden in verbinding.

4 Kansen in de omgeving

Bij het opstellen van deze verkenning zijn zowel externe als interne stakeholders geraadpleegd. De externe stakeholders (zie ook bijlage 2) die geraadpleegd zijn de Provincie Noord-Holland, Landschap Noord Holland, het Hoogheemraadschap van Rijnland de stichting Meergroen en de inwoners. De interne stakeholders zijn ambtenaren van andere afdelingen geweest die direct of zijdelings met de groenopgave te maken hebben. De interne betrokken zijn vermeld in bijlage 4. Dit hoofdstuk bevat wensen, standpunten en inzichten verkregen uit interviews met diverse stakeholders op provinciaal niveau als ook lokaal niveau. De volgende paragrafen reflecteren op deze interviews, waarbij de input is meegenomen ter beoordeling, maar niet per definitie zijn meegenomen in de aanbevelingen.

4.1 NNN en provinciale ecologische verbindingzones

In de komende jaren is het speerpunt van de provincie Noord-Holland het realiseren en versterken van de NNN. Er ligt nog een forse opgave om de benodigde hectares aan te kopen en/of in te richten. De provincie heeft hiervoor een regiebureau opgericht. Ook binnen de gemeente kunnen gronden voorgedragen worden om als onderdeel van het Nationaal Natuur Netwerk begrensd en ingericht te worden. Vanuit ecologisch oogpunt zijn hiervoor 2 geschikte zoekgebieden: Het Manpadslaangebied vanuit de wens de binnenduintrand en Heemstede ecologisch en recreatief sterker te verbinden en de graslanden langs de ringvaart van de Haarlemmermeer. Deze provinciale verbindingzone krijgt namelijk juist vorm door de aanleg van zogenaamde steppingstones die dienen als paaiplaats en schuilgelegenheid voor vis.

In de gemeente lopen twee provinciale verbindingzones. Hiervoor is momenteel geen budget beschikbaar omdat alle energie gestopt wordt in de afronding van de NNN. Er komt in de toekomst nog wel een provinciale verordening voor ecologische verbindingen. Hieraan is dan ook budget gekoppeld.

De zuidelijke route is globaal. Op en langs het water en door groenstroken. Het Manpadslaan gebied, de Kadijk en de Glipperzandvaart is een mogelijkheid, maar ook de droge bosachtige verbindingen via de Hartenkamp, de Overplaats en het Bennebroekbos naar de ringvaart.

De route langs de Haarlemmermeerse ringvaart is de tweede: Dit is met name een vliegrouete voor vleermuizen en wat zwemmende dieren. Draag zorg voor faunapasseerbaarheid en realiseer stapstenen langs de ringvaart. De kraamkamer functie voor vis kan versterkt worden. Paaigebied voor jonge vis. Hier zou onder andere het rietveld aan Fazantenlaan geschikt gemaakt kunnen worden, maar er kunnen natuurlijk meer stapstenen ingericht worden. Hierbij kan de gemeente een verzoek indienen deze te begrenzen als NNN.

4.2 Verbinden van groengebieden

Naast het realiseren van de NNN zou volgens landschap Noord-Holland in Heemstede de nadruk moeten liggen op het verbinden van de verschillende groengebieden binnen en buiten de gemeente. Het gaat hierbij om diverse verbindingen voor diverse doelsoorten. Vaak zijn kleine investeringen zoals een treeplank onder een overkluizing of een uittreeplaats aan de waterkant al effectief (of andere vormen van diertogankelijke voorzieningen). In droge verbindingen kan gedacht worden aan: het passeerbaar maken van hekken en zorgdragen voor gesloten boomkronen.

Grote kansen liggen er in het Manpadslaangebied en de westzijde van de ringvaart van de Haarlemmermeer. Is begrenzen van het Manpadslaangebied geen optie dan zou het gebied in ieder geval natuur inclusief ontworpen en ingericht kunnen worden.

Buiten de twee provinciale verbindingzones kunnen de groene gebieden verbonden worden door kleine structurelementen. Kruidenranden, faunapassages, ecologische oevers e.d.

Grote knelpunten zijn:

Leidsevaart complex: De Noord-Zuid lijnen van weg, vaart en spoor zijn alleen passeerbaar bij de overgangen en onderdoorgaande waterlopen.

Ecologische doelen zouden meegenomen moeten worden in de realisatie van recreatieve verbindingen zoals de beoogde fietsverbinding via het juffershuis naar het Manpadslaangebied. Er wordt een nieuwe tunnel gerealiseerd die gecombineerd zou kunnen worden met een ecotunnel

Er is ook een oude gemetselde tunnel. Het is een mogelijkheid daar een natte/vochtige verbinding van te maken. Dat vereist echter ook een investering over het Waternet terrein zodat de dieren Leyduin kunnen bereiken.

In de Leidsevaart zouden diertoegängelijke voorzieningen (zoals uittreeplaatsen) voor klein wild en reeën die vanaf de weg het water inspringen helpen.

Reeën kunnen wel het waternetcomplex op. De omringende hekken zouden vervangen kunnen worden door struweel/hagen. Dat zou ook langs het spoor kunnen plaatsvinden in overleg met Prorail.

De spoortaluds zelf zouden in ecologisch/bloemrijk beheer genomen kunnen worden. Spoortaluds, maaien en afvoeren dan misschien wat insecten vogels en vleermuizen

Recreatieve oostwestverbindingen kunnen ecologisch helpen. Dus i.p.v. de kippenbrug bij de overgang Leyduin, misschien een meer comfortabele fietsbrug met ecozone.

De noord zuid verbindingen zijn goed. Bijvoorbeeld tussen de Overplaats, Hartenkamp en Groenendaal waar reeën meestal via de prinsenlaan oversteken.

Oversteken van de Herenweg zou mogelijk gemaakt moeten worden voor kleine zoogdieren zoals eekhoorns en boommarters, à la oversteek Leyduin-Oase. In de bosgebieden kan dit door bomen in kroonsluiting te realiseren. In de open gebieden zoals ten noorden van de Kadijk door singels en groenstroken aanplanten

Oversteken Bennebroek-Overplaats de kortste weg is nu schuin de weg over. Een alternatief zou zijn de parkeerplaats van de Linneaushof te omzomen met houtwallen.

Afwatering van Leyduin is beroerd en de duikers te smal. Als er geïnvesteerd wordt in nieuwe duikers, leg er dan een treeplank in.

4.3 Verbinden van watersystemen

Het Hoogheemraadschap van Rijnland (HHR) heeft een biodiversiteitsplan. Dit heeft een brede insteek en er is budget voor uitvoering gereserveerd. Aandachtspunten in het biodiversiteitsplan zijn:

- Watergangen
- Openbare ruimte
- Natuur inclusief bouwen
- Groenblauwe steden

Daarnaast is er een strategische samenwerkingsagenda tussen Rijnland en de gemeente Heemstede waarin onder andere afspraken worden gemaakt over biodiversiteit en duurzaamheid.

Kader Richtlijn Water: De ringvaart is beheergebied Rijnland en maakt onderdeel uit van de KRW inclusief alle toeleidende wateren. KRW staat voor Kader Richtlijn Water. Dit zijn wateren waar geïnvesteerd wordt in de ecologische kwaliteit van water en oevers. Ook het Zuider Buiten Spaarne is toeleverend in die zin. HHR heeft voor de opgave om de ecologische kwaliteit van water en oevers te herstellen financieringsmogelijkheden.

Leidsevaart (ook KRW) maakt onderdeel uit van het recreatietoervaartnet en heeft een minimale breedte van 15 meter. Er liggen buiten die 15 meter mogelijkheden voor eco-oevers.

Het is een optie om niet overal de beschoeiing te repareren (oostzijde), maar een beetje te laten eroderen. Ipenrode en Berkenrode zijn goede voorbeelden. Bomen in het water bieden zowel boven als onder water ecologische meerwaarde.

Er is daarnaast een subsidieregeling voor natuurvriendelijke oevers.

De Bronsteevijver biedt kansen voor herstel biodiversiteit. Er is nu veel sprake van recreatiedrukte. Het is van belang te investeren in stedelijk water en de communicatie richting bewoners samen met gemeente en Rijnland op te pakken.

Het Manpadslaan gebied is een kans. Rijnland wil zo vroeg mogelijk aan tafel om te spreken over klimaat adaptief bouwen. Beter in ontwerpfasen al aan tafel om niet alle klimaatmaatregelen af te wentelen op de openbare ruimte. Naast het gesprek aan de voorkant wordt aan de achterkant van het planproces natuurlijk ook getoetst. Vanuit Rijnland wordt de wens geuit tijdig met elkaar om tafel te gaan bij alle ontwikkel/herstructureringsopgaven. Groenambtenaren van de gemeente en HHR moeten met de Ruimtelijke Ordenings collega's om tafel om de klimaatopgave op de bestuurlijke agenda zetten. Daarnaast is het groen programma van eisen relatief zacht i.t.t. het civieltechnische PVE. Het groen programma van eisen zou concreter geformuleerd moeten worden en in de bestaande PVE's voor gebiedsontwikkelingen opgenomen moeten worden.

Naast de genoemde kansen ziet HHR ook een kans in de waterloop van de ringvaart, naar de jachthaven en van Merlevaart voor ecologische (drijvende) oevers.

In het noorden van de gemeente zouden de gazons langs de waterlopen meer divers kunnen gemaakt worden door gebruik van bollen of omvorming naar bloemrijk gras.

4.4 Lokale verbinding

Lokale verbindingen tussen groengebieden en groenstroken zijn van groot belang volgens de gemeentelijke professionals. Hieronder volgt een beknopte weergave van de mogelijkheden die door gemeentelijke professionals worden gezien.

Operationeel Groenbeheer
<ul style="list-style-type: none"> • Bomen: Laanstructuur omvormen tot gevarieerde lanen, t.b.v. klimaatadaptie en biodiversiteit Boom en groenstructuren aanpassen en beplanten om gereed te zijn voor de hittestress die op ons afkomt in 2050 met 40 graden en meer Stoppen met schoffelen en planten van stinze en inheemse planten in boomspiegels Bestaande bomen beschermen tegen verdroging/ vernatting/ verdichting/ uitputting Minder opkronen van bomen en plaatsing van bomen daarop aanpassen, om ecologische proces eronder te stimuleren
<ul style="list-style-type: none"> • Gazons: Minder maaien van gazons, vooral rondom de bomen gelet op voorkomen van schade aan de wortels. Minder betreding Plantsoenen aan elkaar koppelen, zodat dieren makkelijker kunnen oversteken. Dus voorkomen van eilandjes, maar meer in de vorm van een vlinderlint en combi maken plantsoenen, op plekken zoals stoplichten waar het verkeer langzamer rijdt.
<ul style="list-style-type: none"> • Assortiment: Toepassen inheemse beplanting, ook gelet op klimaatadaptatie Meer ruimte voor natuurlijke plaagbestrijding Meer kleurbeleving
<ul style="list-style-type: none"> • Water en oevers: Flexibel inrichten van natte gebieden, die gereed zijn voor droge en natte perioden Vijvers aanleggen, als waterbuffer tegen verdroging Rietkragen, oeverecologie meer uitbreiden als schuilplaats voor de dieren Natuurlijke oevers in plaats van de beschoeiingen die er nu staan Wadi's en andere manieren van afwatering van hemelwater op openbaar water, zie ook de slottuinen Drijvende tuinen of eilanden creëren, mogelijk bij de Craaijenestersingel of de Tooropkade Onderwaterecologie zijn ook kansen in een aantal vijvers
<ul style="list-style-type: none"> • Groengebieden: Weiland aan de Vrijheidsdreef tot botanisch veld ontwikkelen Bos en begraafplaats verder bij elkaar brengen door deze te verbinden en de ecologie nog meer te stimuleren.
<ul style="list-style-type: none"> • Bebouwd gebied: Zitbanken combineren met groen in openbare ruimte, bij winkels en scholen Analyse verharding: Welke verharding is nodig of is er een andere soort verharding mogelijk, zoals waterdoorlatende verharding?
<ul style="list-style-type: none"> • Particuliere eigendommen: Bomen weggeven aan particulieren die dat zien zitten, evt. faciliteren in de aanplant ervan. Voortouw nemen in communicatie en voorlichting, ook vanuit bomenploeg met een gezamenlijke boodschap: 'We hebben de ruimte van de particulieren nodig om verder te vergroenen.' Prikborden en aanplakborden gebruiken over projecten, proactief informeren van de inwoners. Hoveniers weten het vaak wel, maar het is geen businessmodel. Dus we moeten de vraag beïnvloeden en bewoners attenderen, informeren en activeren.
<ul style="list-style-type: none"> • Gebiedsontwikkeling: Manpadslaan als ecologisch paradijs met zo min mogelijk huizen
Gemeentelijk Beleid
<ul style="list-style-type: none"> • Openbaar groen: Waterstructuren moet een grotere rol krijgen in de ecologie, maar let ook op het exotenbeheer. Plas draszones meenemen, ook gelet op grote peilverschillen in de toekomst Anticiperen op grotere natuurlijke verschillen van grondwater in de toekomst, door bijvoorbeeld grote periodieke onttrekking van drinkwater
<ul style="list-style-type: none"> • Financiën: Voldoende financiële ruimte geven om de ideeën te realiseren
<ul style="list-style-type: none"> • Bebouwd gebied: Natuurinclusief bouwen moet standaard worden. Gebouwen inzetten voor natuurinclusiviteit als standaard, niet als wisselgeld verliezen voor een andere onderwerpen als aardgasvrij bouwen Visie op vergroenen van tuinen in wijken, grootscheeps vergroenen van tuinen ook gelet op de verschillen in grondwaterstand

<p>Minder vergrijzing of verharding in de openbare ruimte, dus minder tegels, meer groen</p> <p>Julianaplein vergroenen om daarmee de belevingswereld van de inwoners te vergroenen en te stimuleren</p> <p>Integraal benaderen, dan levert de investering in ecologie zelfs veel op. Denk aan een hogere omzet op een groen terras, minder investeringen nodig in waterafvoer of verkoeling van stedelijk gebied. Fijnstof wordt eruit gefilterd, etc. Nu investeren, straks incasseren. Alles draait om geld en kaders, dus laat de bijdrage zien, in geld, emotie en toekomst. Voor collega's, bestuurders, politiek en inwoners.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Scholen: Groene schoolpleinen, educatie van jongs af aan stimuleren met buitenlessen: Betrek ze jong. • Politiek: Uitdragen van een gezamenlijke boodschap vanuit het bestuur is nodig • Civiele techniek en gebiedsontwikkeling: Welke kansen biedt ecologie in projecten? De vraag moet standaard worden meegenomen in besluitvorming hierin, want bij projecten is er geld.
<p>Communicatie</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Politiek: Een overtuigende boodschap is nodig! • Kinderboerderij: (Meer) Inzet van de kinderboerderij als plek voor bewustwording en educatie richting de bezoekers • Beheer: Er moet vaker verteld worden waarom we activiteiten ondernemen in het kader van ecologie en groen. Voorbeelden/ suggesties: <ul style="list-style-type: none"> ○ Keuzes van aanplanten van bomen, op basis van gedegen onderzoek, moet worden gedeeld en gecommuniceerd voor creëren van draagvlak ○ Proces volgen en in beeld brengen: wat betekent extensief beheren van een berm? ○ Formuleer verwachtingen helder en anticipeer (denk aan extensief beheer in Haarlemmermeer en klachten van inwoners over kleurloze bermen) ○ Inzet van Boomweggeefdag met Meergroen om nog meer ondersteuning geven en inzetten van een goed netwerk van Meergroen ○ Laten zien dat het niet altijd een kostenpost is bijvoorbeeld in overleg met projectontwikkelaars (proactief informeren) • Ook de momenten pakken hittestress, wateroverlast, etc. in de communicatie. Ook de plekken meenemen waar mensen gaan zitten als het warm is, of tijdens hoosbuien, etc.
<p>Wat is er nodig?</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Breed draagvlak voor de toekomst rondom biodiversiteit, circulaire economie en ecosysteem: van inwoner tot bedrijfsleven tot eigen bestuur en politiek. • Afstemming tussen vakspecialisten en multidisciplinair insteken van vragen, om met elkaar tot een bepaald beeld komen. Afstemming tussen de vakspecialisten is nodig. Wat willen we, hoe ver zitten we van elkaar af, want door samen te zitten, hebben we 1 plan! • Doelstellingen formuleren: Het gaat om hoeveelheid kuubs van blad en niet het aantal bomen Nu is ecologie nog te vrijblijvend, het moet (bijna) afgedwongen worden. Denk aan hoe nu aardgasvrij bouwen de standaard is en dan straks ook voor groenblauw bouwen. Borg het in beleid, een programma van eisen is niet genoeg. • (Voldoende) Financiële middelen • (Bestaande) Communicatie versterken

NB. Het volledige verslag is toegevoegd in bijlage 5.

4.5 Verbinding tussen mens en natuur

Participatie van inwoners van de gemeente Heemstede bij het beheer van zowel openbaar als particulier groen vindt nu plaats onder coördinatie van de stichting MeerGroen. De stichting beheert met inwoners achtereenvolgens:

- Speelbos Meermond
- Wandelbos Groenendaal
- Beheer en onderhoud van 5 à 6 bloemenweides Vrijheidsdreef, Thorbeckelaan, slot Heemstede, Kohnstamlaan, enkele stukjes aan de Cruquius weg
- Het Zorgbos/nieuw Overbos
- Marieënheuvel, Berkenrode en Huis te Vogelenzang

Het is de inschatting van de stichting dat ca 20% van de inwoners bereid is op een of andere wijze te participeren in beheer van groen. Deze 20% van de inwoners vormen een voorbeeld om in een later stadium de overige 80% van de inwoners te betrekken. Om dit participatie van de 20% van de inwoners te kunnen faciliteren is opschaling nodig.

De professionalisering zou kunnen bestaan uit:

1. een vaste structuur om de inwoners ene handelingsperspectief te bieden,
2. een goede (basis)locatie en
3. de koppeling van de natuur met ecosysteemdiensten.

De vaste structuur die gewenst wordt bestaat uit één of meerder personen die de werkdagen in het groen op een dusdanige manier opzetten en uitbreiden dat er voor de inwoners altijd een locatie of een moment is waarop men laagdrempelig kan meewerken aan het herstel van de biodiversiteit.

Er is de wens voor een vaste plek waar inwoners informatie kunnen halen, kunnen participeren in fysiek werk en beleidsontwikkeling ten aanzien van het groen in Heemstede. Er zijn twee mogelijke locaties: de rzwi die over twee jaar door Rijnland uit gebruik wordt genomen. Hier treedt synergie op met het Hageveld, het concept van de herenboeren en park Meermond. Een tweede optie is het gebouw in de Meijerslaan dat de stichting al in gebruik heeft.

Er dient een bewustzijn te worden gecreëerd bij de inwoners dat groen een levensvoorwaarde is. De koppeling tussen groen en thema's als klimaatadaptatie en leefbaarheid moet sterker gelegd worden.

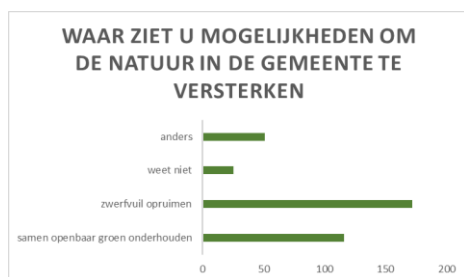
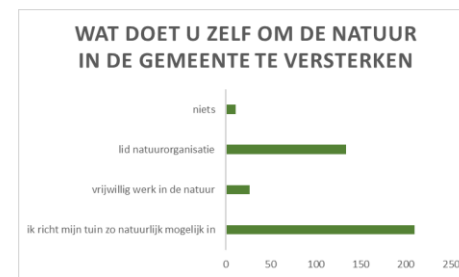
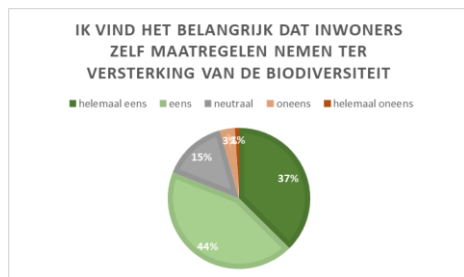
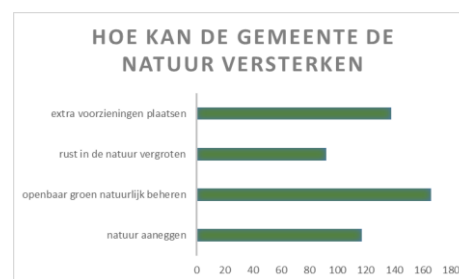
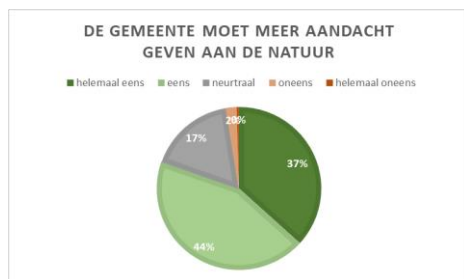
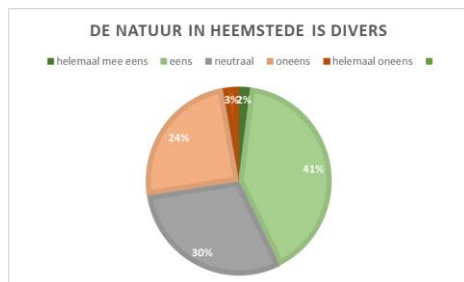
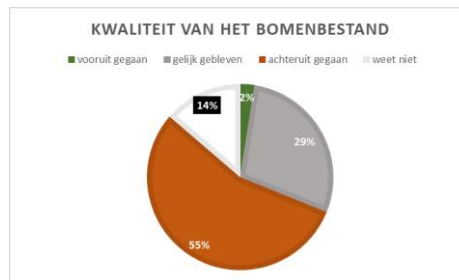
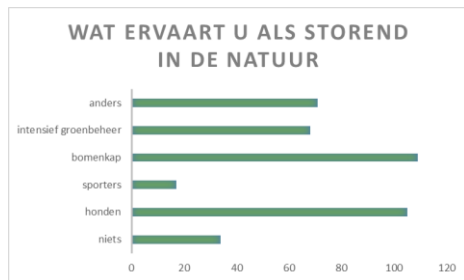
4.6 Betrokken inwoners

Om de meningen van de inwoners over de stand van de natuur in Heemstede en de mogelijkheden die zijn zien te horen is er in de maanden januari en februari de gelegenheid geweest een online enquêteformulier in te vullen. In totaal hebben er 248 inwoners gereageerd. De volledige enquête met reacties vindt u in bijlage 3

Over het algemeen ontstaat er een beeld van een bij de natuur betrokken bevolking. Natuur wordt daarbij niet alleen gedefinieerd als de standaard natuur in natuurgebieden, maar ook het groen in de wijk en de eigen tuin worden als natuur ervaren. Naast de verantwoordelijkheid die men aan de gemeente toedicht voor het beheren van al deze natuur neemt men zelf ook een verantwoordelijkheid. Zowel voor de tuin als voor het groen in de wijk. Men vindt dat de gemeente het openbaar groen meer ecologisch zou moeten beheren. Daarnaast steekt men zelf ook graag de handen uit de mouwen. In de tuin en in de wijk. Men staat open voor het gezamenlijk beheren van openbaar groen en het opruimen van zwerfvuil.

Zaken waar inwoners zich aan storen zijn de honden in de natuurgebieden en de afname van het aantal bomen door kap. Op de volgende pagina is ter illustratie een overzicht gegeven van de reacties op een aantal vragen uit de enquête.

4.6.1 Mond-tot-mond interview

Naast de enquête hebben gesprekken plaatsgevonden met inwoners van Heemstede die relatief veel ervaring hebben met de groene omgeving en veel van hun tijd vrijwillig inzetten. Voorbeelden hiervan zijn vertegenwoordigers van lokale moestuinverenigingen, natuurverenigingen (zoals

bijenvrienden, Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland en Vrienden van het Wandelbos). Ook met landgoedeigenaren is contact geweest; in de huidige beheerplannen van de landgoederen is al goed nagedacht over versterking van de natuurwaarden.

De algemene mening is dat Heemstede beschikt over mooie natuur, die kleurrijk en divers kan zijn. Het typische groen van Heemstede is echter ook erg beheerd en aangeharkt (het wandelbos Groenendaal wordt wel vaak gezien als een uitzondering op deze regel). Omdat het zo intens beheerd is lopen we wellicht veel mis in de mogelijke potentie voor groen en natuur die in Heemstede ligt.

Een belemmerende factor in natuurontwikkeling die vaak wordt genoemd is de recreatiedruk, en dan met name van honden.

Men vindt dat Heemstede over veel groen beschikt, maar het wel geconcentreerd is op bepaalde locaties. Zo is er vooral ruimte in de woonwijken ruimte voor verbetering en zou meer groen kunnen worden gerealiseerd.

De wens richting de gemeente is vooral om de verbinding tussen bewoners en natuur sterker te maken. Door bijvoorbeeld natuureducatie, participatie in beheer en samenwerking met lokale groene verenigingen. Inwoners van Heemstede vinden namelijk dat ze best wel wat mogen doen voor hun omgeving, een motivatie om trots op te zijn.

5 Visie op ecologie in Heemstede

5.1 Inleiding

Heemstede is een groene gemeente met hoge natuurwaarden. De ligging van Heemstede, tussen duin en polder geeft de gemeente ook een belangrijke rol in het realiseren van de ecologische verbinding tussen de duinen, het Nationaal park Zuid-Kennemerland, en de groengebieden in de Haarlemmermeerpolder. De natuurverbinding wordt versterkt door de talrijke openbare en particuliere groengebieden en het voorkomen van veel bijzondere planten en diersoorten. Daarbij helpt het ook dat de inwoners van de gemeente bereid zijn de handen uit de mouwen te steken. Zowel op eigen grond als in het openbaar groen. Ook andere (semi) overheden hebben uitgesproken samen met de gemeente op te willen trekken in het versterken van de natuur in de gemeente.

Het verder willen **beschermen en verbeteren van natuurwaarden** door te **verbinden in beleid, organisatie en uitvoering** staat centraal in de visie.

5.2 Ecologische verbindingen

Het realiseren van de verbinding tussen duinen en polder en tussen de groengebieden in de gemeente onderling vraagt heel veel kleine ingrepen. De hoofdstructuur is door de aanwezigheid van de groengebieden al aanwezig.

5.2.1 Leidsevaartcomplex

Ten eerste kan de barrière gevormd door het spoor, de Leidsevaartweg en Leidsevaart passeerbaar gemaakt worden. Dit kan op de locaties van de bestaande overgangen of een aandachtspunt worden in de ontwikkeling van nieuwe (recreatieve) overgangen.

In de gemeente liggen hier de volgende mogelijkheden om de verbinding over het Leidsevaartcomplex te versterken:

- Stimuleer waar mogelijk aaneengesloten bomenrijen vanuit het westen tot op de oever van de Leidsevaart. Hiermee creëren we doorgaande structuren voor vleermuizen, insecten en vogels.
- Zorg voor een vegetatierijke berm onder deze bomenlanen voor kleine zoogdieren en insecten.
- Stimuleer meer soorten in spoortalud door ecologisch beheer (in overleg met Prorail)
- Zorg voor oeververbindingen onder de overkluizingen door het aanbrengen van treeplanken.
- Realiseer diertoegankelijke voorzieningen voor fauna waar deze moeilijk het water kunnen verlaten (zoals de Leidsevaart). Een andere mogelijkheid is op enkele plekken beschoeiing weghalen, zodat dieren via regulier oevertalud het water kunnen verlaten.
- Combineer de realisatie van recreatieve oversteken over de Leidsevaart bij de Manpadslaan en Gasterij Leyduin met ecologische voorzieningen.

5.2.2 Bosverbinding Hartenkamp-Ringvaart

Deze verbinding is nagenoeg aanwezig. De belangrijkste barrières worden gevormd door de Herenweg en de Glipper Dreef en aanliggend parkeerterrein van de Linnaeushof.

In de gemeente liggen hier de volgende mogelijkheden:

- De barrière van de Herenweg kan gecompenseerd worden door het streven naar kroonsluiting van bomen in de Hartenkamp en Overplaats zodat eekhoorns en marterachtigen over kunnen steken. Tevens kunnen hekken op enkele locaties passeerbaar voor fauna worden gemaakt of gehouden.
- De Glipper Dreef en het parkeerterrein kunnen verbeterd worden door de houtwallenstructuur rondom het paardenpension door te trekken rondom de parkeerplaats. Zo wordt deze

landschappelijk ingepast en ontstaan er verbindingen voor vleermuizen, vogels en kleine zoogdieren tussen ringvaart en de Overplaats.

5.2.3 Manpadslaan-Glipperzandvaart

Het Manpadslaangebied vervult een belangrijke rol in de oost-west verbinding door de gemeente.

In de gemeente liggen hier de volgende mogelijkheden:

- De wegberm en oevers kunnen ecologisch beheerd en ingericht worden. Bijvoorbeeld door gefaseerd te maaien en maaisel af te voeren. Deze zone sluit aan op Wandelbos Groenendaal en de Kadijk. De Kadijk biedt minder ruimte langs de oevers, zeker in de bebouwde kom. Hier kan in overleg met het waterschap gewerkt worden met drijvende vloten met waterplanten.
- De Glipperzandvaart heeft meer ruimte langs de oevers. Er liggen echter wel veel bootjes. Hier en daar kan de oever natuurvriendelijk worden ingericht en de bermen kunnen in een ecologisch beheer worden genomen. Het rietveld aan de Fazantenlaan kan in verbinding worden gebracht met de Glipperzandvaart en de Ringvaart en geschikt gemaakt worden als paai en schuilplaats voor vissen. Dit draagt ook bij aan de realisatie van de ecologische verbindingzone langs de ringvaart van de Haarlemmermeer.
- Oriënteren hoe natuur een plaats kan krijgen in het afwegingsproces van de gebiedsontwikkeling van het Manpadslaangebied. Het Hoogheemraadschap van Rijnland denkt graag mee over de mogelijkheden.

5.2.4 De ringvaart van de Haarlemmermeer

De ringvaart vormt net zoals de twee bovenstaande verbindingen een provinciale ecologische verbinding. Daarnaast ligt er in de ringvaart een KRW opgave voor het Hoogheemraadschap van Rijnland. In het verbeteren van deze verbinding is het belangrijk de overgangen land-water te vergroten. In de bestaande oevers is daarvoor beperkt ruimte, maar er kunnen wat verder van de oever af, gekoppeld aan aansluitende wateren, wel gebieden worden ingericht als paaiplaats en schuilplaats. Deze gebiedjes kunnen begrensd worden als NNN waarmee middelen voor aankoop en inrichting vanuit de provincie vrijkomen.

In de gemeente liggen hier de volgende mogelijkheden:

- Herstel rietveld aan de Fazantenlaan
- Ecologische maatregelen in het volkstuincomplex dr. Schaepmanlaan
- Ecologisch maaibeer langs de oevers van de van Merlewijk
- Drijvende oevers (vegetatiematten) in de van Merlevaart
- Realisatie van een natte verbinding met het Oude Slot
- Inrichting ecologische oevers langs de weilanden bij het Hageveld college, zowel langs het Zuider Buiten Spaarne als langs de interne sloten

5.2.5 Noord-Zuid verbinding Overplaats Wandelbos Groenendaal

Tussen deze twee groengebieden ligt nu een aantal agrarische percelen.

In de gemeente liggen hier de volgende mogelijkheden:

- Grote fauna weet de oversteek wel te maken, maar voor kleinere dieren kunnen geleidende structuren worden aangebracht door de realisatie van kruidenrijke akkerranden of zelfs hout/struweel wallen (in overleg met de agrariër). De mogelijkheid bestaat om deze elementen (deels) gesubsidieerd te krijgen via het subsidiestelsel agrarisch natuurbeheer.

5.2.6 Verbinding Groenendaal-begraafplaats

Deze groengebieden worden gescheiden door de van Merlevaart. In overleg met het Hoogheemraadschap kunnen de beide gebieden door drijvende vegetatiematten en eventueel omgelierte bomen verbonden worden.

5.3 Groengebieden

De bestaande particuliere en gemeentelijke groengebieden functioneren al heel goed maar kunnen op een aantal punten nog versterkt worden.

In de gemeente liggen hier de volgende mogelijkheden:

- **Kwel in Leyduin**
Op het landgoed Leyduin is de Leybeek aangelegd om de potentie van kwelwater vanuit het duingebied te benutten. Momenteel is de waterafvoer door een duiker naar de Leidsevaart daarin beperkend. Door de geringe diameter van de duiker stagneert het water in de benedenstroom. Vanuit ecologisch perspectief is dit ongewenst.
- **Diertoegankelijke voorzieningen in Hartenkamp, Ipenrode en Berkenrode**
De oevers van de Hartenkamp, Ipenrode en Berkenrode kunnen op een beperkt aantal locaties voorzien worden van een diertoegankelijke voorzieningen. Een stuk glooiende oever met wat bomen die omgeliert zijn en half in/onder water liggen is voldoende. Dit daagt eveneens bij aan schuilgelegenheid voor vis in de Leidsevaart en uitkijkpunten voor bijvoorbeeld de ijsvogel.
- **Ecologische stimulans Wandelbos Groenendaal**
Betreft het Wandelbos Groenendaal; de ecologische waarde van de weilanden aan de vrijheidsdreef kan gestimuleerd worden door ecologisch maaibeheer en de aanleg van natuurvriendelijke oevers.
De Zochervijver op de Overplaats is verruigd. Dit heeft onder andere geleid tot het verdwijnen van veel amfibieën zoals de rugstreeppad in dit gebied. Het achterstallige onderhoud kan opgenomen worden als aandachtspunt tot verbetering.

5.4 Water

De gemeente Heemstede kent veel watergangen, zowel binnen als buiten het stedelijk gebied. De watergangen bieden kansen voor de realisatie van verbindingen, maar ook voor oevernatuur en onderwaternatuur. Los van de al besproken maatregelen in de hierboven genoemde paragrafen zijn er de volgende mogelijkheden:

- **Natuurvriendelijke oevers**
Ecologisch inrichten en beheren van oevers. Flauwe, natuurvriendelijke oevers benutten ruimte. Welke locaties precies geschikt zijn, kan systematisch en integraal in kaart worden gebracht. De hoeveelheid aan gradiënten en micromilieus in de oevers leidt tot een bijdrage aan de verbetering van de ecologische waterkwaliteit.
- **Drijvende vegetatiematten**
Waar de ruimte te beperkt is voor ecologische oevers, kunnen drijvende vegetatiematten een natuurvriendelijk alternatief bieden. Het is gewenst bij alle harde beschoeiingen in combinatie met de vegetatiematten diertoegankelijke voorzieningen te plaatsen.
- **Ecologisch groenbeheer achter de oevers**
Beheer het groen achter de oevers ecologisch. Stimuleer kruiden of bloemen, in tegenstelling tot gazonbeheer. Dit voegt een extra ecologisch gradiënt toe aan het groen, versterkt de ecologische waarde van de oever en draagt bij aan verbinden van de twee systemen.

- **Geen beschoeiing waar het niet nodig is**
Bestaande beschoeiingen hoeven misschien niet overal vervangen te worden na afloop van hun levensduur. Het terugbrengen van riet op deze locaties biedt schuilplaatsen aan oeverfauna.
- **Stimuleer onderwaterecologie**
Het is mogelijk de onderwaterecologie te stimuleren. Een manier om dit te doen is door omgevallen bomen in het water te laten liggen en eventueel bomen om te lieren.

5.5 Openbaar groen

Voor de inwoners begint de natuur in de eigen tuin en het openbaar groen. Bij inwoners bestaat de wens om het openbaar groen meer ecologisch in te richten en te beheren. Er zal ook een groep inwoners bestaan die geen achtergrondkennis, maar wel motivatie heeft om ecologisch beheer uit te voeren. Het omvormen van het openbaar groen door inrichting en een aangepast beheer kan bijvoorbeeld vergezeld gaan met een communicatiecampagne. Hierover meer in de paragraaf bewustwording.

Het openbaar groen valt onder de directe (beheer)verantwoordelijkheid van de gemeente en hier liggen veel kansen om de natuurkwaliteit te verhogen.

In de gemeente liggen hier de volgende mogelijkheden:

- **Groen web van (micro)verbindingen**
Stukjes openbaargroen kunnen onderling verbonden worden door aanplant van planten en struiken die waardevol zijn voor insecten qua locaties op elkaar af te stemmen. Zo kan er door het gemeentelijk groen een web van ecologische verbindingen ontstaan die benut kunnen worden door insecten en ander klein fauna.
- **Boombeheer**
Heemstede heeft in het Groenbeleidsplan de bomen en lanen structuur vastgelegd. Deze structuur biedt qua ecologie een prima basis voor vogels en vleermuizen om zich tussen de groengebieden te verplaatsen en te foerageren. Het is de kunst om deze structuur zo lang mogelijk in stand te houden en te streven naar bomen met een zo hoog mogelijke leeftijd. Een boom levert zijn hoogste bijdrage aan zijn omgeving pas na enkele decennia. De soorten die op en rond de boom leven kennen de hoogste diversiteit pas na ca veertig jaar. Ook de schaduwwerking en de bijdrage aan het bestrijden van wateroverlast bereiken hun top pas rond die leeftijd. Een oude boom is meer waard dan tien jonge bomen zegt men wel eens.

Als oude bomen toch omwille van veiligheid of groeiplaats een probleem gaan vormen en gekapt moeten worden zijn er verschillende opties:

1. Behoud de stam. Ook een dode stam biedt veel biodiversiteit. Denk aan zwammen, insecten en vogels die daarvan leven.
2. Behoud de boomspiegel en realiseer hier tijdelijke natuur in de vorm van een bloemperk tot er een mogelijkheid is een grote boom terug te planten.

Beide opties kunnen een rol spelen in de communicatie naar het publiek.

Als bomen toch uit het openbaar gebied moeten verdwijnen omdat er te weinig ruimte is dan zou de kap gecompenseerd moeten worden door de aanplant van bomen elders, eventueel ook in particuliere tuinen.

Uit oogpunt van klimaatbestendigheid en plaagbestrijding is het aanplanten van verschillende boomsoorten bij vervanging van bomen gewenst.

Voor de klimaatbestendige stad zijn juist bomen van groot belang bij het handhaven van een koelte en luchtvochtigheid in stedelijk gebied. In ontwerpogaven voor de buitenruimte moet groen in het algemeen en bomen in het bijzonder een belangrijke rol spelen.

De boom functioneert optimaal als ook zijn directe omgeving goed is ingericht. Een ruime en ongestoorde groeiplaats is daar onderdeel van. Hiervoor zouden de boomspiegels minder intensief beheerd moeten worden. Vegetatie kan aangeplant worden of gestimuleerd door niet te schoffelen. Verdichting of afsluiting van de bodem kan ook worden bestreden voor een betere groeiplaats.

- **Omvormen gazonbeheer**
Minimaliseer gazonbeheer in stedelijk gebied. Extensiveer het maaibeheer waar mogelijk en ga over op gefaseerd maaien en afvoeren. Bij gebrek aan ruimte, of belang om gazon te behouden kan een strook van het gazon ecologisch worden beheerd. Met een strakke begrenzing en goed beheer hoeft dit het nette karakter van groen niet aan te tasten. Er kan ook gebruik worden gemaakt van bollen en stinzeplanten als extensief maaibeheer niet gewenst is. Maai te slotte minder rondom de bomen om schade aan de stam en wortels te voorkomen.
- **Nieuw openbaar groen**
Door koppelkansen te zoeken met ruimtelijke ontwikkelingen kan het areaal groen worden vergroot. Ook in de bestaande situatie kan naar kansen worden gezocht verharding om te vormen naar groen.
- **Plantenbakken**
Daar waar geen ruimte is voor (nieuw) openbaar groen kan gebruik worden gemaakt van plantenbakken. De ecologische waarde van het groen in de plantenbakken is beperkt en onbereikbaar voor kleine zoogdieren. Deze kan verhoogd worden door nectarplanten en besdragende heesters te plaatsen en ervoor te zorgen dat kleinere dieren de bakken in kunnen klimmen via bijvoorbeeld overhangende planten.

5.6 Openbare ruimte

Versterking van de natuur in de stenige openbare ruimte (parkeerplaatsen, trottoirs) dient gecombineerd plaats te vinden met bewonersparticipatie of klimaatadaptatie. Voor de maatregelen gekoppeld aan bewonersparticipatie verwijzen we naar de volgende paragraaf (5.7).

De volgende ideeën zijn geopperd ten aanzien van de vergroening van de stenige openbare ruimte:

- **Omvormen verharding naar groen**
Streef naar zoveel mogelijk verzachting van het oppervlak door vervangen van bestrating door groen of eventueel halfverharding. Dit kan bijvoorbeeld door geveltuintjes vrij te maken tussen stoep en gevel. In suboptimale situaties (waar echt geen ruimte is voor groen) kan gebruik worden gemaakt van functiecombinaties zoals grasbetontegels in parkeerplaatsen.

5.7 Bewustzijn

De inwoners van Heemstede waarderen het groen erg. Om dit draagvlak voor groen te bestendigen en verder uit te breiden ook onder de mensen die wat minder groen bewust zijn stellen we de volgende maatregelen voor:

- **Professionaliseer het betrekken van mensen bij hun groene omgeving**
Biedt als gemeente een vast aanspreekpunt en een vaste structuur waar mensen terecht kunnen met vragen ten aanzien van het ecologisch inrichten van hun tuin, maar ook als men fysiek wil bijdragen aan werken in en met het openbare groen. Laat bijvoorbeeld regelmatig een gemeentelijke werkdag in het groen organiseren. Initiatieven van mensen in openbaar groen zijn van (semi)-tijdelijk aard. Dit wil zeggen dat het initiatief blijft bestaan zolang mensen zicht hiervoor inzetten. De gemeente kan geen initiatieven uit handen nemen.

- **Een vaste verzamelplek**
Het zou goed zijn als er ook een vaste plek is waar de inwoners zich kunnen verzamelen, informatie en ideeën kunnen halen en waar ook ruimte is voor opleiding en werkvoorbereiding.
- **Leer mensen hun tuinen en huizen te vergroenen en verbinden**
Stimuleer inwoners om hun tuin en huis te vergroenen door bijvoorbeeld tegels te vervangen voor groen. Stimuleer daarnaast specifiek het planten van bomen in tuinen. Dit kan vergroening bieden waar (her)plant in de openbare ruimte niet goed mogelijk is. Daarnaast kunnen harde tuinafscheidingen passeerbaar gemaakt worden voor fauna zoals egels. Op huizen kunnen faciliteiten voor groen en natuur worden gerealiseerd in de vorm van nestkasten, geveltuinen en groene daken.
- **Natuureducatie**
Om achterliggende kennis en informatie over te brengen, is het raadzaam meer te ondernemen in natuureducatie. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van een groen lesaanbod op scholen of publieke centra.
- **Creëren van bewustzijn van de urgentie van klimaatadaptatie**
Bewustzijn van de gevolgen van de huidige inrichting van de openbare ruimte en particuliere eigendommen in het licht van de klimaatverandering moet bij veel mensen nog ontstaan. Dit bewustzijn is nodig om draagvlak te creëren voor maatregelen in openbaar groen en openbare ruimte zoals de ontstening van de openbare ruimte, een meer ecologisch beheer van het openbaar groen en de opvang van regenwater. Het Hoogheemraadschap van Rijnland wil graag samen met de gemeente optrekken in het overbrengen van deze boodschap aan de inwoners.

5.8 Klimaatadaptatie

De onderwerpen groen en ecologie zijn onlosmakelijk verbonden met het onderwerp klimaatadaptatie.

- **Benut ecoysteemdiensten ten goede van klimaatadaptatie**
Aanwezigheid van groen en natuur draagt bij aan klimaatadaptatie. Zo kan aanwezig groen helpen bij het opvangen van hemelwater, compenseren van hittestress.
- **Klimaatadaptatie en ecoysteemdiensten als motivering voor groen**
Breng bij herinrichting van wijken en straten een groen programma van eisen in dat ook geënt is op de klimaatverandering, dus in erg stenige gebieden kan de aanplant van bomen of de aanleg van groene wadi's overwogen worden. Daarnaast leveren ecosysteemdiensten ook lokale gezondheid, psychische en economische voordelen (bijvoorbeeld in verhoging van de WOZ waarde).
- **Robuust en duurzaam soortgebruik**
Gebruik inheems plantmateriaal of doe onderzoek naar de meest duurzame soorten. Door tevens te streven naar grotere soortendiversiteit zal een systeem minder vatbaar worden voor natuurlijke bedreigingen zoals ziektes of insecten die een plaag vormen.

5.9 Optimalisatie gemeentelijk beleid en processen

Het vergroenen van Heemstede is een zaak van meer dan de afdeling openbaar groen alleen. Een deel van de maatregelen moet ingepast worden in meer civiele activiteiten zoals waterloop, weg en kunstwerken onderhoud. Daarnaast kan veel winst voor natuur geboekt worden bij het anders en meer klimaatbestendig inrichten van de openbare ruimte en tot slot kan door vroegtijdig vanuit de groen afdeling te participeren in gebiedsontwikkeling deze natuurinclusief en klimaatadaptief gerealiseerd worden. Het primaat van het veranderen van deze processen ligt niet bij de afdeling groen maar bij de politiek.

Het wordt geadviseerd om:

- Afstemming tussen de diverse afdelingen te borgen in reguliere overleggen en managementafspraken
- Concretiseren van een groen programma van eisen in gebiedsontwikkeling en inrichting van de openbare ruimte. In dit PVE dienen zowel de kwantiteit als de kwaliteit van de groene elementen benoemd te worden. In de ruimtelijke processen moet dit groene PVE een logische plek krijgen vergelijkbaar met een civiel programma van eisen.
- Bij de realisatie van ruimtelijk ontwikkelingen, de doelstellingen voor groen directer in contracten en overeenkomsten verankeren

6 Conclusie en aanbevelingen

Heemstede is een groene gemeente met hoge natuurwaarden. Dit is te danken aan de ligging van de gemeente op het oude strandwallen en strandvlaktenlandschap, waardoor een diversiteit aan leefgebieden aanwezig is. Een tweede factor die bijdraagt aan de hoge natuurwaarden is de grote hoeveelheid particulier en openbaar groen. Natuurgebieden als park Meermond, Wandelbos Groenendaal en de Overplaats, maar ook de landgoederen, Hartenkamp, Ipenrode en Berkenrode herbergen veel en bijzondere soorten. Een derde factor die bijdraagt aan de hoge natuurkwaliteit is de hoeveelheid groen in het bebouwde gebied. Deze bestaat enerzijds uit de ruim opgezette infrastructuur, de dreven en anderzijds uit de veelal groene particuliere tuinen, met name aan de noordkant van de gemeente.

Uit de enquête blijkt dat ook de inwoners deze groene gemeente waarderen om de aanwezige natuurwaarden en groengebieden. Voor natuurbehoud en versterking leggen zij niet alleen de verantwoordelijkheid bij de gemeente, maar zijn ook bereid zelf de handschoen op te pakken in eigen tuin of in het openbaar groen. Met de aanwezigheid van de stichting MeerGroen ligt er een basisstructuur voor participatie van inwoners in het groenbeheer waarop voortgebouwd kan worden.

Ook andere overheden staan klaar om bij te dragen aan behoud en versterking van de natuurwaarden in de gemeente. De provincie stelt geld ter beschikking voor de afronding van het Nationaal Natuur Netwerk en later mogelijk voor de realisatie van ecologische verbindingen. Het Hoogheemraadschap van Rijnland heeft een eigen agenda voor versterking van de biodiversiteit en zie hiervoor ook mogelijkheden binnen de gemeente.

Tot slot zien ook de medewerkers van de gemeente uit diverse sectoren volop mogelijkheden om groen en biodiversiteit in de gemeente te versterken. Bijvoorbeeld door de koppeling met gebiedsontwikkeling en klimaatopgaven. Maar er leven bij de medewerkers ook veel ideeën om het beheer van het openbaar groen op meer op natuur gerichte wijze uit te voeren.

Om de bovenstaande kwaliteiten te vertalen in een daadwerkelijk hogere natuurkwaliteit en meer biodiversiteit adviseren wij de volgende acties uit te voeren:

1. Maak werk van verbindingen

Er is door de aanwezige infrastructuur en gebrek aan ruimte sprake van niet of slecht verbonden natuurgebieden. Hierdoor vindt er weinig uitwisseling tussen dierpopulaties plaats waardoor op de lange termijn de vitaliteit van populaties van dieren kan afnemen. Het realiseren van deze verbindingen is veelal een optelsom van veel kleine ingrepen. Deze kunnen bestaan uit het plaatsen van treeplanken in overkluizingen, diertoegekankelijke voorzieningen zoals fauna uittreeplaatsen en drijvende oevers in watergangen, het passeerbaar maken van hekwerken et cetera.

Werk samen met de Provincie Noord-Holland aan het vergroten van de ecologische kwaliteit van de verbinding langs de ringvaart van de Haarlemmermeer door het begrenzen van NNN en inrichting van vispaaiplaatsen en plas dras zones.

2. Committeer de inwoners aan het versterken van de biodiversiteit

Er is onder een substantieel deel van de inwoners de bereidheid om actief mee te werken aan herstel van de biodiversiteit, maar er ontbreekt momenteel een structuur waarin men laagdrempelig kan participeren. Er is in de gemeente door de stichting MeerGroen wel al een structuur opgezet die het voor de inwoners mogelijk maakt te participeren in ecologisch groenbeheer. We adviseren deze structuur uit te bouwen en te professionaliseren tot een

‘Groen café’. Dit is een fysieke plek binnen de gemeente waar inwoners zich in kunnen schrijven voor natuurwerkdagen, informatie halen voor eigen huis en tuin en onderling en met professionals van de gemeente inspiratie opdoen en kennis uitwisselen.

3. Samenwerking met partner overheden

De opgaven waar de provincie en het Hoogheemraadschap zich voor gesteld zien kunnen helpen bij het versterken van natuur en biodiversiteit in de gemeente. Voorstellen voor begrenzing van percelen als NNN kunnen rekenen op een positieve grondhouding bij de provincie en indien gehonoreerd is er budget voor inrichting en beheer beschikbaar. De waterkwaliteits- en kwantiteitsopgave van het Hoogheemraadschap vertoont ten eerste veel overeenkomsten met de mogelijkheden voor versterking van natuur en biodiversiteit met de gemeente. Ten tweede heeft deze opgave veel raakvlakken met gebiedsontwikkeling zoals in het Manpadslaangebied. We adviseren de strategische samenwerkingsagenda met het Hoogheemraadschap ook te benutten voor deze twee kansen door samen met het Hoogheemraadschap een agenda voor de klimaatopgave en het versterken van de biodiversiteit uit te werken.

4. De eigen organisatie

Bij de medewerkers is veel animo en leven er veel ideeën het groenbeheer meer te richten op natuur. Wij adviseren om met de medewerkers de locaties waar het beheer aangepast zou kunnen worden vast te leggen in het gemeentelijk groenbeheersysteem.

De soms noodzakelijke kap van bomen ligt bij de inwoners van de gemeente erg gevoelig. We adviseren het behoud van oudere bomen zoveel mogelijk tot doel te verheffen en in geval van kap een zo groot mogelijke boom te herplanten. Daarnaast kan in samenwerking met de stichting MeerGroen een initiatief gestart worden om particulieren te verleiden tot het planten van bomen in eigen tuin.

Versterking van groen en biodiversiteit is niet alleen een zaak van de afdeling groen maar is ook afhankelijk van andere werkvelden van de gemeente zoals ontwikkeling en inrichting van de openbare ruimte en bouw of bedrijfslocaties. We adviseren de gemeente voor deze gebiedsontwikkelingen een groen programma van eisen op te stellen. Hiermee kan het groen een volwaardige en rol krijgen in de ontwerp en inrichtingsfase en kan de groenopgave voor ontwikkelingen in de openbare ruimte concreet meegegeven worden aan initiatiefnemers.

7 Literatuur

- Concept Ontwikkelperspectief Binnenduinrand Gedeelde Weelde juni 2017
- Hoogheemraadschap van Rijnland, 2020. Actieplan biodiversiteit bijdrage aan versterking biodiversiteit door Rijnland 2020-2027.
- Wet Natuurbescherming, december 2015, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
- Gedragscode wet natuurbescherming, januari 2019, Unie van Waterschappen

BIJLAGE I Speerpunten coalitieprogramma t.b.v. Ecologisch Beleidsplan

Speerpunten uit het coalitieakkoord 2018-2022 'Samen op weg naar een mooier, duurzamer en socialer Heemstede' ten aanzien van groen en ecologie.

- Meer aanplant van groen die de biodiversiteit ten goede komt.
- Beter én frequenter onderhoud van het groen en verdere groene invulling van onze wijken.
- Het bevorderen een groene verbinding tussen de duinen en Groenendaal voor fietsers en wandelaars.
- Werken aan de groene verbindingzones vanuit de Binnenduinrandvisie en vanuit de doelstellingen zoals geformuleerd in het Actieprogramma Metropolitaan Landschap.
- Een regionale aanpak met verbinding van de groene gebieden.
- Een gifloze onkruidbestrijding.
- Insecten vogelvriendelijke beplanting.
- Boom voor een boom: iedere door de gemeente gekapte boom wordt vervangen door ten minste één boom in de nabijheid van de gekapte boom.
- Meer samenwerking met de buurtbewoners bij de inrichting en het onderhoud van groenvoorzieningen kan
- Het stimuleren wijkinitiatieven ten aanzien van de inrichting en onderhoud van openbare ruimte.

Genoemde voorbeelden uit het coalitieakkoord ten behoeve van ecologie:

- Manpadslaangebied: wat groen is blijft groen. We zijn voor het verbeteren van de kwaliteit van dit gebied door het gebied in te richten voor natuur en lichte recreatie.
- Voorlichting over snoeien en het creëren van nest en broedplaatsen.
- Aanplant van insect en vogelvriendelijke beplanting.
- Het stimuleren onze inwoners om hun tuinen te vergroenen door voorlichting.
- Vrijwilligers die het onderhoud uitvoeren in Park Meermond en in Wandelbos Groenendaal worden ondersteund, zodat zij hun werk goed kunnen blijven doen.
- Kinderboerderij 't Molentje kan blijvend rekenen op onze steun. Initiatieven om een natuureducatie- centrum annex bezoekerscentrum bij de Kinderboerderij op te zetten ondersteunen wij.

BIJLAGE 2 overzicht van geconsulteerde externe partijen

Stichting Meergroen: Franke van der Laan

Stichting Landschap Noord-Holland: Kees Perquin

Provincie Noord-Holland: Nico Jonker

Hoogheemraadschap van Rijnland: Eef van Huijssteeden en Henk Meijer

BIJLAGE 3 analyse ecologische verbindingen

1 Oost-west verbindingen

1.1 Leidschevaartweg

Een belangrijke barrière in de oost-west verbinding wordt gevormd door de combinatie van spoorlijn, Leidse Vaartweg en Leidsevaart. De spoorlijn ligt op een talud met brede bermen. De bermen bieden ruimte aan natuur, soms ingevuld door een bramenruigte, soms door een ruige sloot. Op enkele plaatsen is er sprake van een spoorovergang, geflankeerd door bomenrijen. Op enkele plaatsen is sprake van een watergang onder het spoor door.

De Leidsevaartweg heeft smalle bermen. Op enkele plaatsen staan bomen in de berm. De weg kent enkele onderdoorgangen voor waterlopen naar de Leidsche vaart

De Leidschevaart kent steile oevers aan weerszijden. Aan de oostzijde liggen er over grote lengtes buitenplaatsen.

De ecologische structuren in deze zone zijn voornamelijk noord-zuid gericht. Het behouden en optimaliseren van bestaande oost-west structuren en realiseren van nieuwe kan de verbinding met het duingebied versterken. Hierbij dient men zich te richten op:

Bomenrijen-struweel voor vogels vleermuizen en kleine zoogdieren

Waterlopen en oevers voor vissen, amfibieën en kleine zoogdieren.

Bestaande oost-west verbindingen in het Leidschevaart complex.

1. Voormalige spoorwegovergang ter hoogte van Boekenrode
2. Natte verbinding ten noorden van het Waternetcomplex
3. Overgang ter hoogte van het Juffershuis
4. Overgang Manpadslaan
5. Natte verbinding tegen de gemeentegrens met Bennebroek aan

Ad 1. Voormalige spoorwegovergang ter hoogte van Boekenrode

De Populierenrij langs de Leidsevaartweg (haaks op het spoor) loopt hier dood. In het spoortalud is in zuidelijke richting wel sprake van struweel (Braam) maar in noordelijke richting niet. Wel ligt hier een ondiepe natte zone met waarschijnlijk riet en lisdodde. Aan de oostzijde van de Leidsevaart ligt buitenplaats Berkenrode als wenkend perspectief voor dieren die de oversteek van Boekenrode duin willen maken. De belangrijkste knelpunten zijn hier:

1. Het ontbreken van een geleidende structuur in de vorm van bomen/boschages haaks op de Leidsevaart
2. Een oost-west passage voor kleine zoogdieren en amfibieën van de Leidsevaartweg.

Figuur B3-1 Doodlopende populierenrij langs de Leidsevaartweg en het ontbreken van een veilige passage van de Leidsevaartweg (mede door de opstaande rand tussen fietspad en weg)

Figuur B3-2 Natte spoortalud en het wenkend perspectief, buitenplaats Berkenrode linkerzijde van de foto.

Ad 2. Natte verbinding ten noorden van het Waternetcomplex

De natte verbinding ten noorden van het waternetcomplex is tussen spoor en weg goed vormgegeven met ruige oevers. Onder de Leidsevaartweg en spoor is gebruik gemaakt van een overkluizing met betonnen opstaande wanden. Aan de westzijde van het spoor is noordelijk sprake van agrarisch weiland en aan de zuidzijde een traditioneel talud met gras. In het talud van de Leidsevaartweg zijn aan beide zijden bomen aanwezig. De verbinding tussen Leyduin en Ipenrode is suboptimaal door:

1. Het ontbreken van ruige oevers aan de westzijde van het spoor;
2. Het ontbreken van een treeplank in de overkluizingen of andere verbinding voor kleine zoogdieren en amfibieën.

Figuur B3-3 Het ontbreken van treeplanken in de overkluizingen onder spoor en Leidsevaartweg

Figuur B3-4 Door de aanwezige bomen is een geleidende structuur voor vleermuizen en vogels aanwezig

Ad 3. Overgang ter hoogte van het Juffershuis

Deze overgang van het spoor is goed vormgegeven door de doorlopende bomenrij vanaf het Juffershuis naar de Leidsevaartweg. Aan de zuidzijde is sprake van een bredere ruige berm. De bomenrij loopt echter dood op de Leidsevaartweg en de oostelijk van de vaart gelegen agrarische percelen. Ook kleinere dieren die zich door het hogere gras verplaatsen lopen dood op de Leidsevaartweg. De overzijde van de Leidsevaart kent enkel harde oevers. Zowel langs de agrarische percelen als die van de woonwijk. De overgang is suboptimaal door:

1. Het ontbreken van een bomen verbinding tussen de overgang en de woonwijk aan de oostzijde van de Leidsevaart. Het talud van de weg biedt hiervoor wel ruimte zoals een paar honderd meter noordelijk te zien is.

2. Het ontbreken van een faunapassage onder de Leidsevaartweg door naar de oevers van de Leidsevaart

Figuur B3-5 De mooie overgang naar het Juffershuis en de harde oevers aan de oostzijde van de Leidsevaart

Ad 4. Overgang Manpadslaan

De verbinding tussen Leyduin en de Hartekamp is ook hier vrij goed vormgegeven door de doorgaande bomenrij en brede berm aan de noordzijde over het spoor en de bomen aan weerszijden van de Leidsevaartweg. De berm aan de noordzijde wordt zelfs al ecologisch beheerd. Voor alles wat vliegt is er een mooie doorlopende lijn aanwezig. Kleine zoogdieren en amfibieën moeten slechts de Leidsevaartweg nog passeren terwijl een veilige faunapassage ontbreekt. Aan de oostzijde van de vaart vinden we enerzijds het landgoed Hartekamp, maar ook de sloot en Manpadslaan die via de Kadijk en de Glipperzandvaart een verbinding kunnen vormen naar de Ringvaart. Het goed functioneren van deze verbinding is dus extra belangrijk.

Figuur B3-6 Doorlopende bomenrij en brede ecologische berm van de Manpadslaan

Figuur B3-7 De sloot tussen Manpadslaan en de Hartekamp, een mogelijke verbinding naar de ringvaart van de Haarlemmermeer

Ad 5. Natte verbinding tegen de gemeentegrens met Bennebroek aan Helemaal in het zuiden van de gemeente wordt het voor kruipende en oever gebonden dieren voor de laatste maal mogelijk weg en spoor te passeren. Hier via een natte verbinding onder spoor en weg door. Hierdoor wordt de Hartekamp verbonden met de gebieden ten westen van het spoor. Hier komen de dieren echter in een bollengebied terecht waar weinig ruimte lijkt voor een goede verbinding met het duingebied. Toch is dit de locatie waar ook de provinciale ecologische verbindingszone ligt. Hoe men dat in het bollengebied voor ogen heeft is niet duidelijk. Als daar echter mogelijkheden geschapen worden, dan kunnen treeplanken in de overkluizingen waardevol zijn.

Figuur B3-8 De passages onder spoor en Leidsevaartweg op de gemeentegrens.

1.2 Provinciale ecologische verbindingszone

Ter hoogte van de Hartekamp loopt van west naar oost, via de Overplaats, de Linneushof en de graslanden ten oosten van de Glipper Dreef de ecologische verbindingszone naar de Ringvaart van de Haarlemmermeer.

Tussen de Hartekamp en Overplaats ligt de Herenweg, een brede asfaltweg met aan twee zijden een fietspad en grasbermen. Raadpleging van de NDFF leert dat er nagenoeg geen sprake is van verkeersslachtoffers (2x bunzing, 2 x eekhoorn). Het lijkt erop dat de weg in de schemering rustig genoeg is om passage mogelijk te maken. Hetzelfde geldt voor de Glipper Dreef ten oosten van de Overplaats en Linneaushof. Aan weerszijden van de Glipper Dreef vinden we buitenplaatsen en grote groene tuinen en landerijen.

Het lijkt erop dat deze verbindingszone goed functioneert, met uitzondering van de aansluiting op het duingebied en de Ringvaart zelf, waarover later meer.

Figuur B3-9 De provinciale verbindingszone: zicht op Linneaushof

1.3 Manpadslaan-Kadijk-Glipperzandvaart

Ten noorden van de Hartekamp loopt de Manpadslaan. Deze loopt na kruising van de Leidsevaart en Leidsevaartweg over het spoor naar Leyduin. Binnen de gemeentegrens heeft de Manpadslaan brede bermen en aangrenzende sloten. Via de Kadijk met wegsloot valt er een verbinding te maken met de Glipperzandvaart en uiteindelijk de Ringvaart. Deze natte verbinding kan naast de drogere provinciale verbinding toegevoegde waarde hebben voor oevergebonden soorten. Langs de Manpadslaan en de Glipperzandvaart lijkt voldoende ruimte te zijn voor ecologische inrichting en beheer. Bovendien grenst de Glipperzandvaart aan het ecologische rietland aan de Fazantenlaan. De waterloop langs de Kadijk ligt meer ingeklemd tussen infrastructuur en particuliere gronden. De ruimte voor ecologische maatregelen is hier beperkt

Figuur B3-10 Manpadslaan met brede berm en waterloop en groenstructuur richting Kadijk

Figuur B3-11 De 'krappe' Kadijk

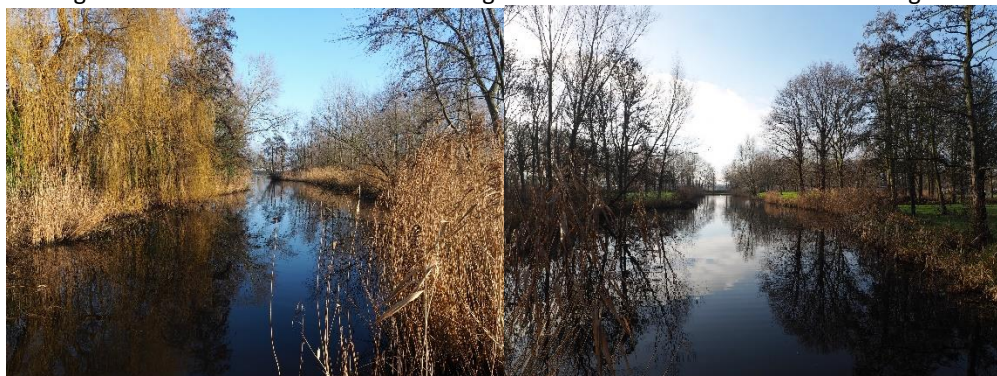

Figuur B3-12 De Glipperzandvaart

1.4 Groenedaalsebos-Kerkhof-Oude Slot

De derde oost-west verbinding wordt gevormd door de groenstructuren die Wandelbos Groenedaal met het Oude Slot en de weilanden tegen de ringvaart aan verbindt. Dit is een doorgaande lijn bestaande uit een mix van opgaande beplantingen en waterlopen. De belangrijkste barrière is de Glipper Dreef. De ligusterhagen tussen de Sportplaza en de sportparklaan kunnen qua soortensamenstelling en snoeiwijze ecologisch verbeterd worden. De Nicolaatsbeetsschool en Meer en Bosch vormen goede stapstenen. Het Oude slot zelf is een Ecologische hotspot vanwege de sust

en de grote variatie aan biotopen. De laatste stap in deze verbinding, de koppeling aan de ringvaart kan nog versterkt worden door een natte ruige berm of slootrand tussen Slot en Ringvaart.

Figuur B3-13 Waterpartijen bij het Oude Slot.

2 Ringvaart oevers

De ringvaart vormt door en met zijn oevers een potentieel belangrijke noord-zuidverbinding. Het is de tweede provinciale verbindingszone in de gemeente Heemstede. De ecologische verbinding richt zich op oeversgebonden soorten. De Ringvaart en haar oevers zijn echter nog lang niet overal geschikt gemaakt als route voor migratie van deze soorten. In het zuiden van de gemeente zijn er een aantal verblijfplaatsen (rietveld bij de Fazantenlaan en het volkstuintcomplex). Deze zijn verbonden door kleine stukjes waar een ecologische oever is gerealiseerd. Meer naar het noorden zijn de oevers hard en wordt het gras en de beplantingsvakken netjes beheerd waardoor er weinig overlevingsmogelijkheden zijn voor amfibieën, insecten en kleine zoogdieren. Pas bij het Oude slot krijgt de oever van de ringvaart een iets natuurlijker karakter door een smalle strook oeverbegroeiing.

Figuur B3-14 Op een aantal plekken aan de ringvaart is een begin gemaakt met de realisatie van de ecologische verbindingszone.

Figuur B3-15 Maar het merendeel van de oevers is hard en ongeschikt voor oevergebonden soorten

Figuur B3-16 Vanaf de ringsloot kan met een aantal maatregelen het volkstuincomplex bereikbaar worden voor oevergebonden soorten.

Figuur B3-17 Smalle strook met oeverbegroeiing in de ringvaart

3 Overige verbindingen

3.1 Zuider Buiten Spaarne

Een fraaie verbinding voor oevergebonden soorten die er eigenlijk al ligt wordt gevormd door de Oevers van het Zuider Buiten Spaarne. Deze verbinden de Ringvaart met de Schouwbroekerplas in Schalkwijk. De Schouwbroekerplas is via een doorlopende parkachtige groenstructuur verbonden met de Meerwijkplas aan de ringvaart.

Het park Meermond is in deze verbinding een goed functionerend kerngebied. Vanaf de ringvaart tot aan de graslanden oostelijk van het Hageveld college is de verbinding goed. De graslanden en de noordelijker gelegen oevers in de bebouwde hebben een smalle strook met riet en kruiden. In het gazon langs de oever ten noorden van de Schouwbroekerweg langs het Julius Röntgenpad en de Toorpkade zou meer ruimte geboden kunnen worden aan bloemen en kruiden door een ecologisch beheer.

Figuur B3-18 Park Meermond

Figuur B3-19 Oever van het Zuider Buiten Spaarne net ten noorden van de N201

3.2 Heemsteedskanaal- Crayenestervaart

Tot slot ligt er een potentie in de natte ecologische ring door de bebouwde kom van het centrum van Heemstede. Deze wordt gevormd door de route vanaf het Zuider Buiten Spaarne, via het Heemsteeds kanaal, de Zandvaart en de Blekersvaart en de Crayenestervaart weer terug naar het Zuider Buiten Spaarne. Dit is geen makkelijk te realiseren verbinding door de beperkte ruimte in en rond de Zandvaart en Blekersvaart. Het Heemsteedskanaal en de Crayenestervaart hebben echter meer ruimte en doordat de Crayenestervaart ook nog eens in een wijk ligt met fraaie groene tuinen is er wel een mogelijkheid om meer biodiversiteit te creëren.

Figuur B3-20 Het Heemsteeds kanaal vormt aan de zuidzijde al een goede verbinding. Bloemrijke kades aan de noordzijde maken het af.

Figuur B3-21 De Zandvaart biedt weinig ruimte, de enige optie is om de grasoevers in te zaaien met een bloemrijk mengsel of de aanplant van bollen. Ook drijvende matten met oeverbeplanting zou hier ene belangrijke toegevoegde waarde hebben.

Figuur B3-22 De Crayenestervaart is ruim opgezet en heeft een statig karakter. De aanplant van bollen en hier en daar het inzaaien van ene bloemrijk mengsel biedt meerwaarde.

BIJLAGE 4 enquêteresultaten

(2 losse documenten)

BIJLAGE 5 verslag brainstorm met interne professionals

Maandag 1 maart 9.00-10.30 uur

Organisatoren

- Hartger Griffioen, Natuurlijke Zaken
- Arthur Schaafsma, Stephan van Berkel en Hanneke Lankveld, gemeente Heemstede

Aanwezigen

- Arjan Appelman, Ruimtelijk Beheer
- Martin Hin, Ruimtelijk Beheer
- Rogier Velthuizen, operationeel beheer Groenendaal
- Ingrid Schenk, coördinator kinderboerderij
- Hans Delfsma, Groen Buitenruimte
- Frans Könst, boomspecialist Groen Buitenruimte
- Jos Willemsen, coördinator begraafplaats
- Haitse Kreek, Ruimtelijk Beleid
- Mireille Middendorp, Ruimtelijk Beleid
- Carlieke te Beest, Ruimtelijk Beheer
- Arthur Schaafsma, Ruimtelijk Beheer
- Stephan van Berkel, Ruimtelijk Beheer
- Kenneth Abercrombie, Groen Buitenruimte

Hieronder volgt een opsomming van de volgende onderdelen die zijn doorlopen in de expertsessie:

- De genoemde wensen en dromen in het kader van het verbeteren van ecologie in Heemstede, verdeeld in “Operationeel”, “Beleid”, “Communicatie” en “Voorbeelden”.
- Een eerste opsomming van benodigdheden om de wensen en dromen te realiseren.
- Aanvullende opmerkingen vanuit de thema’s “Openbaar groen”, “Openbare ruimte”, “Particulier groen” en “Ecosysteemdenken”.

Na het vaststellen van dit verslag wordt de input verwerkt in een eerste versie van de Nota Ecologie door Natuurlijke Zaken. Zodra gereed wordt de Nota met gedeeld met de aanwezigen van de expertsessie “Ecologie in Heemstede”. De presentatie van de expertsessie wordt als bijlage toegevoegd aan dit verslag.

Dromen en wensen Ecologie in Heemstede OPERATIONEEL

- **Laanstructuur** omvormen tot gevarieerde lanen, t.b.v. klimaatadaptie en biodiversiteit
- Boom en groenstructuren aanpassen en beplanten om gereed te zijn voor de **hittestress** die op ons afkomt in 2050 met 40 graden en meer
- **Minder maaien** van gazons, vooral rondom de bomen gelet op voorkomen van schade aan de wortels
- **Minder betreding**
- Stoppen met schoffelen en planten van stinse en inheemse planten in **boomspiegels**
- Bestaande bomen beschermen tegen verdroging/ vernatting/ verdichting/ uitputting
- Gras **extensief beheren** met positief effect op bomen
- Meer inwerking van wortel en kringloop
- **Minder opkronen** van bomen en plaatsing van bomen daarop aanpassen, om ecologische proces eronder te stimuleren
- **Minder verdichting**
- Toepassen **inheemse beplanting**, ook gelet op klimaatadaptatie
- **Meer ruimte** voor natuurlijke plaagbestrijding
- **Meer kleurbeleving**
- Flexibel inrichten van natte gebieden, die gereed zijn voor droge en natte perioden
- Vijvers aanleggen, als waterbuffer tegen verdroging,
- Rietkragen, oeverecologie meer uitbreiden als schuilplaats voor de dieren
- Natuurlijke oevers in plaats van de beschoeiingen die er nu staan
- Wadi's en andere manieren van afwatering van hemelwater op openbaar water, zie ook de slottuinen

Dromen en wensen Ecologie in Heemstede BELEID

- Overheid moet **(meer) faciliteren**
- Uitdragen van een **gezamenlijke boodschap vanuit het bestuur** is nodig

- Voldoende **financiële ruimte** geven om de ideeën te realiseren
- **Natuurinclusief bouwen** moet standaard worden
- **Gebouwen inzetten voor natuurinclusiviteit** als standaard, niet als wisselgeld verliezen voor een andere onderwerpen als aardgasvrij bouwen
- **Waterstructuren** moet een grotere rol krijgen
- **Groene schoolpleinen**, educatie van jongs af aan stimuleren met buitenlessen: Betrek ze jong.
- Welke kansen biedt **ecologie in projecten**? De vraag moet standaard worden meegenomen in besluitvorming hierin, want bij projecten is er geld.
- Meenemen van ecologie op water moet meegenomen worden, dus ook visie op exotenbeheer
- **Plas draszones** meenemen, ook gelet op grote peilverschillen in de toekomst
- Anticiperen op grotere natuurlijke verschillen van grondwater in de toekomst, door bijvoorbeeld grote periodieke onttrekking van drinkwater
- **Visie op vergroenen van tuinen in wijken**, grootscheeps vergroenen van tuinen ook gelet op de verschillen in grondwaterstand
- **Minder vergrijzing** of verharding in de openbare ruimte, dus minder tegels, meer groen

Dromen en wensen Ecologie in Heemstede COMMUNICATIE

- Een **overtuigende boodschap** is nodig!
- (Meer) **Inzet van de kinderboerderij** als plek voor bewustwording en educatie richting de bezoekers
- Er moet **vaker verteld** worden waarom we activiteiten ondernemen in het kader van ecologie en groen, ook gelet op de weerbarstige houding van bepaalde (leeftijd)categorieën inwoners.

Voorbeelden/ suggesties:

- Keuzes van aanplanten van bomen, op basis van gedegen onderzoek, moet worden gedeeld en gecommuniceerd voor creëren van draagvlak
- Proces volgen en in beeld brengen: wat betekent extensief beheren van een berm?
- Formuleer verwachtingen helder en anticipeer (denk aan extensief beheer in Haarlemmermeer en klachten van inwoners over kleurloze bermen)

- Inzet van Boomweggeefdag met Meergroen om nog meer ondersteuning geven en inzetten van een goed netwerk van Meergroen
- Laten zien dat het niet altijd een kostenpost is bijvoorbeeld in overleg met projectontwikkelaars (proactief informeren)
- Ook de momenten pakken hittestress, wateroverlast, etc. in de communicatie. Ook de plekken meenemen waar mensen gaan zitten als het warm is, of tijdens hoosbuien, etc.

VOORBEELDEN van (gewenste) voorbeeldlocaties van ECOLOGIE in HEEMSTEDEN

- **Weiland aan de Vrijheidsdreef** tot botanisch veld ontwikkelen
- Bos en **begraafplaats** verder bij elkaar brengen door deze te verbinden en de ecologie nog meer te stimuleren.
- **Manpadslaan** als ecologisch paradijs met zo min mogelijk huizen
- **Julianaplein** vergroenen om daarmee de belevingswereld van de inwoners te vergroenen en te stimuleren
- Drijvende tuinen of eilanden creëren, mogelijk bij de Craaijenestersingel of de Tooropkade

Dromen en wensen Ecologie in Heemstede WAT IS ER NODIG?

- (Voldoende) **Financiële middelen**
- **Breed draagvlak** voor de toekomst rondom biodiversiteit, circulaire economie en ecosysteem: van inwoner tot bedrijfsleven tot eigen bestuur en politiek.
- **Afstemming tussen vakspecialisten** en multidisciplinair insteken van vragen, om met elkaar tot een bepaald beeld komen. Afstemming tussen de vakspecialisten is nodig. Wat willen we, hoe ver zitten we van elkaar af, want door samen te zitten, hebben we 1 plan!
- **Doelstellingen formuleren**: Het gaat om hoeveelheid kuubs van blad en niet het aantal bomen
- (Bestaande) **Communicatie** versterken
- Nu is ecologie nog te vrijblijvend, het moet (bijna) afgedwongen worden. Denk aan hoe nu aardgasvrij bouwen de standaard is en dan straks ook voor groenblauw bouwen. **Borg het in beleid**, een programma van eisen is niet genoeg.

AANVULLENDE IDEEEN uit thema “Openbaar groen”

- Plantsoenen aan elkaar koppelen, zodat dieren makkelijker kunnen oversteken. Dus voorkomen van eilandjes, maar meer in de vorm van een

vlinderlint en combi maken plantsoenen, op plekken zoals stoplichten waar het verkeer langzamer rijdt.

AANVULLENDE IDEEEN uit thema “Openbare ruimte”

- Zitbanken combineren met groen in openbare ruimte, bij winkels en scholen
- Analyse verharding: Welke verharding is nodig of is er een andere soort verharding mogelijk, zoals waterdoorlatende verharding?

AANVULLENDE IDEEEN uit thema “Particulier groen”

- Bomen weggeven aan particulieren die dat zien zitten, evt. faciliteren in de aanplant ervan.
- Voortouw nemen in communicatie en voorlichting, ook vanuit bomenploeg met een gezamenlijke boodschap: ‘We hebben de ruimte van de particulieren nodig om verder te vergroenen.’
- Prikborden en aanplakborden gebruiken over projecten, proactief informeren van de inwoners.
- Hoveniers weten het vaak wel, maar het is geen businessmodel. Dus we moeten de vraag beïnvloeden en bewoners attenderen, informeren en activeren.

AANVULLENDE IDEEEN uit thema “Ecosysteemdenken”

- Integraal benaderen, dan levert de investering in ecologie zelfs veel op. Denk aan een hogere omzet op een groen terras, minder investeringen nodig in waterafvoer of verkoeling van stedelijk gebied. Fijnstof wordt eruit gefilterd, etc. Nu investeren, straks incasseren. Alles draait om geld en kaders, dus laat de bijdrage zien, in geld, emotie en toekomst. Voor collega’s, bestuurders, politiek en inwoners.
- Onderwaterecologie zijn ook kansen in een aantal vijvers